

Marken nyεgãan Yesu maama man Nelmuoyamma

Marke nyεgãan u σεβε-i a vii *nieraamba baa-yo, u saa nyεgẽn-yo hã *Yuifubaa. Σεβε domma-na, u waan-ma wuɔ Yesu-i Diilon-Bieno. Nga wuɔ Yesu saa tuɔ taara nuɔmba gbãana suɔ u sinni-i a ce u taa u hinu u bɪ u fεε «*Molon-Bieno». U juɔ ku yaa aa sire, ku suɔ kaala dei wuɔ Diilon-Bieno.

*Nsãa-Batisin tigiin nuɔmba-i dumaa hã Yesu-i, Marke duɔn u σεβε-i baa ma yaa-i, aa suonu-mei baa Yesu batisemman-kũngu-i, ka cor baa *Sitãnin taa u taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hiekuraangu-na. Un hilaa mafamma-na, u wan-ma kaala-mei wuɔ binũngu sa yii baa Yesu-i: Duɔ bɪ uman wuɔ u nyaanu-yuɔ kutieno sie gbãa yagar; duɔ cira jeiɔ man sire, u bi sire; duɔ donya *jina man u bi ta; duɔ pir ambabalma man, ma bi halan (sap. 1.1-8.30). Yesun gbuɔya u *hãalãbiemba-i baa u kuliin-maama-i kusuɔn-nu, u nungu hii-ma (sap. 8.31-10.52).

U piraan u σεβε-i baa Yesu kuliin-maama yaa-i. U suurma-i *Yerusalemu-i-na, nuɔn ban jaarã-yuɔ fafamma dumaa, Yuifu ba yuntaamban bigãan-yo dumaa, ban gbuu-yo *daangu-na dumaa ko-yo, aa Diilon un siire-yuɔ dumaa, u nungu hii-ma hiere (sap. 11-16).

*Nsãa un tigiin Yesu jomma-i dumaa
(Matie 3.1-12; Like 3.1-18; Nsãa 1.19-28)*

1 Yesu *Kirsaa *Neldɔdɔlma duɔŋ bande yaa nuɔ-i. U yaa Diilonɔ-Bieŋo-i.

2 Ma duɔŋ ŋaa maŋ bi nyegãaŋ dumaa *Isayi* sebɛ-i-na wuɔ: «Diilonɔ ciɛra:

*«Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilonɔ ta ŋ yaaŋ-na
ka cãa ŋ hũmelle-i.†*

3 U ka kã ka tuɔ hohuola baa nuɔmba-i
*hĩekuraanɔgu-na wuɔ:

*«Migãaŋ Itienɔ hũmienɔ-i.
Cãaŋ-yaŋ na viinu-yei.»‡»*

4 Pɔpuɔrbilonɔ faŋo yaa juɔ jo Nsãa-i, a ji kã ka waa hĩekuraanɔgu-na tuɔ piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na jo na ji *batisen, ku yaa Diilonɔ ka hur na ãmbabalma-i.»

5 Yudetaamba-i hiere ka hel baa Yerusalemutaamba-i ba taa ba kã u wulaa ba kã ba waŋ ba cãlmuɔ-i baa-yo aa u tuɔ batisen-ba *Yurdẽ nuoraanɔgu-na.

6 Nsãaŋ taa u dii jonɔgoruo maŋ, baa sũɔ-yo baa nyɔgɔmɛkuɔsinni, aa tuɔ pɛyɛ u negelle-i baa cãanuŋ-kpãŋkpaanɔgu. U taa u wuo dũŋgbɛrmba, baa sollu.

7 U taa u piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Molo ka jo mi huonɔgu-na. Kutienɔ fõŋgũɔ jĩɛnya mɛi wuonɔ-i, mɛi saa piɛra u natãanɔgu-i.

8 Muɔmi batisen-na baa hũmma yon, ŋga fuɔ duɔ jo, u ka batisen-na baa *Diilonɔ-Yalle.»

*Yesu batisemma-i
(Matie 3.13-4.11; Like 3.21-22; 4.1-13)*

* **1:2 Isayi:** Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonɔ. † **1:2 Malaki** (Malachie) 3.1 ‡ **1:3 Isayi** (Ésaïe) 40.3

9 Nsãa un waa *Yurdɛ-i-na tuɔ *batischen nuɔmba-i, Yesu wuɔ hel Nasarɛti-i-na, dii *Galile mara-i-na a kã u wulaa u ka batischen-yo.

10 Un baatischen aa u tuɔ hel hũmma-na, wuɔ u ne da dɔrɔ puurii aa *Diilonɔ-Yalle hel konɔhurun temma jo ji diire-yuɔ.

11 Baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa nuɔŋo-i, ŋ maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ; nuɔnei fiɛŋ mi huɔŋga-i.»

12 Diilonɔ-Yalle pãŋ ce Yesu ta kã *hĩkuraan-nu.

13 Un kãa, *Sitãni wuɔ ka tuɔ tãal-o duɔ guɔl u gbeini-i. U ciɛ yinni komuɔŋa hãi bĩmbaamba hɔlma-na. *Dɔrɔpɔrɔbiemba taa ba kãya-yuɔ.

*Yesu biɛ nuɔmba naa cu u huonɔ-nu
(Matie 4.12-22; Like 4.14-15; 5.1-11)*

14 Huɔŋgu nanɔ juɔ hi, baa bel Nsãa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ sire kã *Galile-i-na ka tuɔ wanɔ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i.

15 U taa u piiye wuɔ: «Ku hii, *Diilonɔ-bãanɔ piyaa. Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na siɛ Neldɔdɔlma-i.»

16 Yiinɔgu nanɔgu-na, wuɔ ji bella Galile dalanɔga nunɔgu-i tuɔ wuɔ u kã, a ka da gbosobaa-ba namba nanɔ juɔŋo; nelienɔ baa u hãanɔ. Ba bĩ mɔlŋo-i Simɔ aa bĩ hãanɔ-i Andere.

17 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilienɔ-gbosobaa namaa.»

18 Baa bi pãŋ nanna ba jɔnaamba-i aa cu u huonɔ-nu.

19 Ba'a ba kã yaanɔga-na, a da naacolŋo nanɔ-i ba bĩ-yo Sebede, u tiɛnaana baa u bɛpuɔmba hãi beŋo nanɔ-na ta ba migãanɔ ba jɔnaamba. Ba bĩ bɛpolŋo-i Sake, aa bĩ hãanɔ-i Nsãa.

20 Yesu wuɔ bi-ba. Baa yan tuoŋo-i beŋo-na baa maacembiemba waa, aa sire cu u huoŋ-nu.

Yesu duɔnya jina nano
(*Like 4.31-37*)

21 Ku huoŋgu-na, Yesubaa-ba ji kã Kafarnamu. *Yitiɛnangun juɔ hi, Yesu wuɔ kã *Diilonelhaalãdũngu-na ka tuɔ wan Diilon-nelma-i u pigãan nuɔmba-i.

22 U taa u piye baa bibesinni u yan *ãnjinamma pigãataamba-i; a ce dumaanɔ-na, u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor.

23 Naacolɔo nano waa ba hɔlma-na, *jina waa u yungu-na. Wuɔ kaasɪn wuɔ:

24 «Nasaretitaan Yesu, i ciɛ-ni niɛ? N juɔ da ŋ ji kɔsuɔŋ-ye wuɔ bige-i ciɛ? Mi suɔ-ni; Diilon-nolɔo yaa nuɔŋo-i.»

25 Yesu wuɔ nuola-yuɔ wuɔ: «Suuye ŋ nuŋgu-i aa ŋ cor hel naacolɔo-na.»

26 Jina wuɔ gbuu sagalla naacolɔo-i aa naa kaasɪn da gbagaga aa suɔ hel-yuɔ.

27 Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gbɛɛ, baa ta ba yuu banna wuɔ: «Bige-i dumandɛ-i? Naacolɔo daayo hii dɛ! Anfɛlɛŋo-i daayo-i. Halle baa jinabaa-ba-i hiere ba nu u nuŋgu-i.»

28 Kun ciɛ dumaanɔ-na, Yesu yer diɛ pãŋ gbuo *Galile-i hiere.

Yesu siire jaamba bɔi
(*Matie 8.14-17; Like 4.38-41*)

29 Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ hel *Di-ilonelhāalādunḡu-na, fuɔ baa Sake baa Nsāa, a kā Simɔ ba\$ dumellenḡ.

30 Simɔ cura saa waa hinni; u kūɔma naa gbuu huol da pāmpāmpānḡ, u galla. Ba himma-i, baa tūnu Yesu-i wuɔ ciɛnḡ daayo si dii hinni.

31 Yesu wuɔ kā ka bel u nanḡ-na u sire; terduonḡu fanḡu-na, fafal muɔ pānḡ da-yuɔ. Wuɔ sire tuɔ ce ba nersinni-i.

32 Bāanḡuḡ juɔ suur huonḡu manḡ nuɔ-i, nuɔmba kā baa jaamba-i baa jina ba nuɔmba-i hiere Yesu wulaa.

33 Nuɔmba-i hiere nelle-na baa hel kā ka yu dumelle yaanḡa-i.

34 Yesu wuɔ sire jaamba bɔi ba jarma-na, aa bi donya *jinabaa bɔi hiel-ba nuɔmba-na. Jinabaa-ba taa ba suɔ Yesu-i, a ce dumaanḡo-na u saa tuɔ yanḡ ba ta ba da ba piye.

*Yesu wuɔra Galile-i-na u wanḡ Diilonḡ-nelma-i
(Like 4.42-44)*

35 Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ naar sire cicānjāale-na kā hienḡ-nu ka tuɔ cārā Diilonḡo-i.

36 Simɔ-i baa u nabentaambanḡ juɔ sire naa-yo, baa hel ta ba taara-yuɔ.

37 Banḡ kaa da-yo, baa cira: «Itie, nuɔmba-i hiere ba taara-niɛ.»

38 Yesu gbē-ba wuɔ: «Yaanḡ i ta i halanḡ bande-i-na mi bi ka wanḡ Diilonḡ-nelma-i nilɛinḡa manḡ dii kɔtɔnni-na; mi jommanḡ-yunḡu yaa kufanḡu-i.»

---

§ 1:29 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegāanḡ girekimma-na wuɔ: Ba kāa Simɔ baa Andere ba dumellenḡ.

39 Ba taa ku'i nuɔ-i a wuɔra gbuo *Galile *Diilonelhãalãdũnni-i hiere u tuɔ wan̄ Diilon̄-nelma-i aa tuɔ donya *j̄inabaa-ba-i nuɔmba-na.

Yesu siire wontor̄no nan̄o
(*Matie 8.1-4; Like 5.12-16*)

40 Yiinḡu nan̄gu-na, *wontor̄no nan̄o kãa ka dũuna Yesu caan̄gu-na aa cira: «Itie, da η ta η taara mi jarma ta-mie, ku sie yar-ni.»

41 U hujarre gbuu bel Yesu-i. Wuɔ haa u nan̄ga-i yuɔ aa naa cira: «Mi taara η jarma ta-nie.»

42 Naacol̄no jarma pãη ta-yuɔ terduɔηgu fan̄gu-na.

43 Yesu wuɔ hã-yo hũmelle-i aa naa wan̄-ma kuola-mei baa-yo wuɔ:

44 «Baa tũnu nelieηo baa-ma de! Yan̄ aa η kã *Diiløjigãntieηo wulaa u ka ne-ni, aa η pã niikonni man̄ dii pãmma η hã-yo u migãan̄ η yuη-maama-i ηaa *Moisiη nyegãan̄-ma dumaa*, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ η jarma taa-nie.»

45 Naacol̄no taa ku yaa nuɔ-i, u saa ka gbãa fiinan̄, wuɔ wuɔra wan̄-ma baa nuɔmba-i hiere. A ce dumaan̄o-na, Yesu wuɔ kã ka t̄ena u den̄ dii h̄ieη-nu u sa sie suur nilieηa-na. Uη fie ce mafamma-i, nuɔmba ta ba hel terni-na hiere ba kã u wulaa.

2

Yesu siire murgu nan̄o
(*Matie 9.1-8; Like 5.17-26*)

---

* 1:44 Nieη Buolman̄-sebe-i-na (Lévitique) 14.2-32.

1 Yesuŋ siire *wontorŋ daayo-i, ku saa da yinni wuɔ bir kã Kafarnamu-i-na. Nuɔmbaŋ juɔ nu-ma wuɔ u juɔ,

2 baa kã ka suur yu uŋ waa dũngu maŋ nuɔ-i ka hel baa gɔŋgũɔŋgu-i hiere, halle gboluon-munjĩnammu saa waa. Yesu wuɔ don tuɔ wan Diilon-nelma-i baa-ba.

3 Ba juɔ'a ba ne da nuɔmba naa tũyãa murgu naŋo-i ta ba jo baa-yo Yesu wulaa.

4 Baŋ juɔ ji da nuɔmba yuu dũngu-i dumaanɔ-na, ba saa da munsuurmu. Baa nyugũŋ dũngu dɔrɔ-i-na, a ne Yesuŋ waa hɔlma maŋ nuɔ-i aa kaasŋ dũngu-i a dii jeiŋo-i baa u kuugallaŋgu-i hiere.

5 Yesu wuɔ ne da ba haa ba naŋga-i yuɔ cor. Wuɔ gbɛ ba jeiŋo-i wuɔ: «Mi jĩɛ, ŋ ãmbabalma hurii hiere.»

6 *Anjĩnamma pigãataamba namba waa tĩena terienɔ-na. Ba nuɔ mafamma-i ce niɛ? Baa don ta ba jɔguɔŋ wuɔ:

7 «Bige-i cie naacolŋ daayo tuɔ tuora Diilonɔ-i tuoraŋ daama temma-i? Da ma hel Diilonɔ-na, hai gbãa hur u nanolŋ ãmbabalma?»

8 Yesu wuɔ pãŋ suɔ ba huɔya-maama-i, wuɔ cira: «Bige-i cie na ta na jɔguɔŋ nel daama temma-i na hɔmmu-na?»

9 A hur u ãmbabalma-i, baa a ce u sire biɛ u kuugallaŋgu-i tuɔ wuɔ-i, ma hãi-i-na, namaa daa hama-i ce fɛu yaŋ?

10 Nga mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonɔ hãa *Molon-Biɛŋo-i ku fɔŋgũɔ-i u tuɔ hur nelbiliemba ãmbabalma-i.» Aa naa gbɛ murgu daayo-i wuɔ:

11 «Sire ŋ biɛ ŋ kuugallaŋgu-i ŋ kũŋ, muɔmei

waan-ma dumaa.»

¹² Naacolŋ wuɔ bi pãŋ sire nuɔmba yufelle-na a biɛ u kuugallanġu-i ta tuɔ kũŋ. Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gbɛɛ, baa ta ba gbɛliɛŋ Diilonŋo-i aa ta ba piye wuɔ: «In huɔŋ, i saa da nel daama temma dede.»

*Yesu biɛ Levi
(Matie 9.9-13; Like 5.27-32)*

¹³ Ku huonġu-na, Yesu wuɔ ji bir kã *Galile dalanġa-na. Nuɔmba kũɔl ba-naa kã u wulaa. Wuɔ tuɔ wan Diilonŋ-nelma-i u pigãan-ba.

¹⁴ Wuɔ u cor a da Alfe biɛŋo man *nampohũutienŋo-i, u tĩenaana u maacemman-dũŋgu-na. Ba taa ba bi-yo Levi. Yesu wuɔ cira: «Levi, sire i ta!» Levi wuɔ bi sire cu u huon-nu.

¹⁵ Nuɔmba bɔi taa ba nyaanu Yesu-i. Yiinġu nanġu-na, wuɔ ji kã Levi wulaa ba ka ta ba wuo niwuoni baa u *hãalãbiemba-i. Nampohũutaamba waa bɔi a naara ãmbabalmanciraamba namba.

¹⁶ *Anġinamma pigãataamba man waa *Farisĩɛbaa-ba-i, ba daa mafamma-i ce niɛ? Baa ta ba piye baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Bige-i ciɛ na hãalãtienŋo tuɔ wuo niwuoni-i baa nelbabalaan daaba temma-i?»

¹⁷ Yesu wuɔ nu ban piyen; wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Da ŋ waa ħinni, ŋ ka ce bige-i perruntien terien-nu? Mi saa jo nelfafaan maa-na, ŋga mi juɔ nelbabalaan maa-na.»

*Kuucɔlaanġu saa saaya ku guɔl baa kuufɛliɛŋgu-i
(Matie 9.14-17; Like 5.33-39)*

¹⁸ Yiinġu nanġu-na, *Nsãa-Batise *hãalãbiemba-i baa *Farisĩɛbaa-ba naa dii sũŋgu. Baa jo ji yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ Nsãa hãalãbiemba-i baa

Farisiɛbaa-ba ta ba dii sūngu aa naŋ hāalābiemba sa dii?»

¹⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa daa dɔrbiɛŋo jēnaamba gbāa dii sūngu a ne da dɔrbiɛŋo dii ba hɔlma-na wei? Na suyaa wuɔ ma siɛ gbāa ce!

²⁰ Nga yiingu dii baa yiingu, ba ka bel dɔrbiɛŋo-i ta baa-yo. Kufanɔgu yiingu'i nuɔ-i ban ka dii sūngu-i.»

²¹ Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompaɛɛŋga a nar jonɔrcɔɔɔŋo. Da ŋ ce-ma, kompaɛɛŋga ka taalnu jonɔrcɔɔɔŋo-i naara.

²² Aa ba sa bi dii duvɛnfɛɛŋo-i cirkpɔɔɔŋ-na. Umanɔ duɔ ce-ma, cirkpɔɔ ka muonu aa duvɛŋo tiraa kūnna. Duvɛnfɛɛŋo gbɛ baa cirkpɔɛlaamba.»

Yitiɛnanɔgu maama-i

(Matie 12.1-8; Like 6.1-5)

²³ *Yitiɛnanɔgu nanɔgu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. U *hāalābiemba ta ba kar bile-i ba wuo ba kā.

²⁴ *Farisiɛbaa-ba ta ba piiye baa Yesu-i wuo: «Bige-i cie ŋ hāalābiemba ta ba ce kumanɔ saa saaya cemma yitiɛnanɔgu-na?»

²⁵ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuo: «Nyulmu naŋ bilaa *Davidi-i baa u nuɔmba-i wuɔ ce kumanɔ, ma sɪ na kalaan-ku Diilon-nelma-na kɛ?»

²⁶ U suurii Diilon-dūngu-na Abiyataarɔ waa *Diilojigāntaamba yuntienɔ-i huɔngu manɔ nuɔ-i, a biɛ Diilon-buruo-i wuo-yo. A ne da a saa baa miɛ Diilon-hūmelle-i, bamanɔ si dii *Diilojigāntaamba,

---

* **2:25** Nienɔ Samiɛl sebɛɔɛɛɛŋo-na (1 Samuel) 21.2-7.

ba saa saaya ba wuo buruo faŋo-i. Nga Davidi suurii bie-yo wuo, aa bi hã u nuamba wuo.»

²⁷ Uŋ waan mafamma-i, wuo cira: «Ku saa ce ŋaa Diilonɔ hielaa nelbilonɔ-i a hã yitiɛnanɔ de! Nga u hielaa yitiɛnanɔ yaa hã nelbilonɔ.

²⁸ A ce dumaanɔ-na, *Molon-Bienɔ yaa yitiɛnanɔ tienɔ-i.»

3

Yesu siire nagaduɔla nanɔ (Matie 12.9-14; Like 6.6-11)

¹ Ku huonɔ-na, Yesu wuo ji bir kã *Diilonelhaalãdũngu-na. Naacolɔ nanɔ waa ba hɔlma-na u nanɔ naa minanɔ.

² *Farisiebã-ba tiɛna ta ba ne Yesu-i wuo duɔ sire naacolɔ daayo-i *yitiɛnanɔ-na ba ka da aŋtaalãmma haa-yuo.

³ Yesu wuo gbẽ naacolɔ-i wuo: «Sire ŋ ji yiɛra nuamba yaanɔ-na.» Naacolɔ wuo sire kã ka yiɛra.

⁴ Yesu wuo yuu-ba wuo: «A saa baa miɛ Diilon-hũmelle-i, bige-i faa cemma yitiɛnanɔ-na? Anfafamma'i faa cemma waa aŋbabalma? Da ŋ da molo yii duɔ ku, ku saaya ŋ kor kutienɔ-i waa ku saaya ŋ yan u ku?» Ba saa seŋ sũnunɔ yuo.

⁵ Ba hãdor diɛ du Yesu huonɔ-i, wuo wuɔra ne ba yammu-i aa naa gbẽ naacolɔ-i wuo: «Fara ŋ nanɔ-i.» Naacolɔ wuo bi fara u nanɔ-i, kaa bir ka temma-i.

⁶ Farisiebã-ba pãŋ hel ka ta ba da ba-naa baa *Erɔdi baamba-i Yesu komman-kũngu-na.

Nuamba kũlã ba-naa jo Yesu wulaa

7 Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ji ta baa u *hāalābiemba-i a kǎ Galile dalanɔŋa-na. Nuɔmba kǔɔl ba-naa cu ba huonɔŋ-nu. Banamba taa ba hel *Galile, banamba *Yude,

8 banamba *Yerusalɛmu, banamba Idume, banamba karnu *Yurdē-i jo, banamba hel nilɛiŋa maŋ Tiir baa Sidō-i a kɔtɔnni-na. Baa nuɔ Yesu maama-i ku'i ciɛ ba kǔɔl ba-naa ta ba jo u wulaa dumaanɔ-na.

9 Ban juɔ ji yu-yuɔ dumaanɔ-na, wuɔ wan baa u hāalābiemba-i wuɔ ba ne beŋo nanɔ hǎ-yo, jaamba baa ji tisiŋ-yo nanna.

10 U taa u sire-bei bōmbōŋ a ce ba ta ba nii-yuɔ hiere da ba yiɛya-yuɔ.

11 *Jinabaa-ban waa bamaŋ nuɔ-i, da ba da Yesu-i ba kǎ ka dūuna u yaanɔŋa-na aa piiye da gbagaga wuɔ: «Diilonɔ-Biɛŋo yaa nuɔŋo-i kelkel!»

12 Da ba wan mafamma-i, Yesu siɛl u yufiɛŋa-i a wan baa-ba wuɔ ba baa wan u sinni-i baa molo.

*Yesu fiɛlaa pɔpɔwɔrbiemba
(Matie 10.1-4; Like 6.12-16)*

13 Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ kǎ ka nyugūŋ tǎnunɔŋu nanɔŋu-na aa naa bǐ u yufellenɔ-nuɔmba kǎ u wulaa.

14 Ban kǎa, wuɔ hiel nuɔmba cǐncieluo ba hǎi bei a ce-ba u *pɔpɔwɔrbiemba. U hielaa-ba ba da ba waa u caanɔ-nu u tuɔ puɔr-ba baa *Neldɔdɔlma-i

15 aa duɔ hǎ-ba himma ba ta ba donya *jinabaa-ba-i nuɔmba-na.

16 Uŋ hielaa nuɔmba cǐncieluo ba hǎi maŋ, ba yirɛiŋa yaa daaya: Simɔ, Yesu taa u bǐ Simɔ faŋo-i Piɛr,

17 baa Sebede bεmba-i ba hāi-i-na Sake-i a naara Nsāa-i, Yesu taa u bī-ba wuɔ «Buwanεrjesi», ku yungu yaa diilon-naarman-bεmba,

18 baa Andere, baa Filipu, baa Batelemi, baa Matie, baa Toma, baa Alfe biεno-i Sake, baa Tade, baa Simɔ man taa u kuye u nelle maama-i

19 a naara *Yuda-Isikaro man juɔ hel Yesu huonɔgu-na.

*Yesu hilaa baa u himma-i hie?
(Matie 12.22-32; Like 11.14-23; 12.10)*

20 Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ta kūn baa u *hāalābiemba-i. Baŋ kaa hi, nuɔmba tiraa kā ka yu-bei a ce halle ba sa da ba fεε wuo niuwuoni-i.

21 U nyu-i baa u hāmbaŋ nuɔ mafamma-i, baa ta ba piye wuɔ u yungu si dii; aa sire wuɔ ba ka bel-o kūn baa-yo.

22 A ne da *ānjīnamma pigāataamba namba naa hel *Yerusalemu-i-na jo. Bafaŋ baa ta ba piye wuɔ: «*Jīna ba yuntieno-i *Belsebul* yaa dii u yungu-na. U yaa hāa-yo himma-i u tuɔ gbā u donya jīnabaa-ba-i nuɔmba-na.»

23 Baŋ piyen dumaano-na, Yesu wuɔ bī ba jo ji tuɔ piye baa-ba wuɔ†: «Naaa daa *Sitāni sie tuɔ donya fuɔ fεεŋ-baamba-i wei?»

24 Nelle man di nuɔmba bigāaŋ ba-naa, yiingu dii baa yiingu, nelle fande ka muonu.

25 Aa da na bi da dumelle man di nuɔmba sa dɔl ba-naa, yiingu dii baa yiingu dumelle fande ka muonu.

---

* **3:22** *Sitāni yerre nande yaa *Belsebul. † **3:23** Ku birii a saanu baa cerna. Ma nyegāaŋ girekimma-na wuɔ:... ba jo ji tuɔ naŋ gbāncin daani-i baa-ba wuɔ...

26 Sitāni duɔ bir tuɔ gāŋ baa fuɔ fɛrɛŋ-baamba-i, da ba gāŋ bɔrɔ hiere, u fɔŋgũɔ ce niɛ aa cɔ u wulaa?

27 Hai moloŋo-i gbāa suur u nabiɛŋ dūŋgu-na a biɛra u bimbɪnni-i hel baa-ni aa u nabiɛŋo yaŋ-yo dumaa? Nga kutiɛŋ duɔ bel u nabiɛŋo-i vaa-yo igɛ̃na, u gbāa suur biɛra u bimbɪnni-i hiere ta baa-ni.»

28 Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ gbɛ̃-ba wuɔ: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Nelbiliemban ciɛ āmbabalma maŋ cor hiere, halle baa ban waŋ āndaparni maŋ ba hã Diiloŋo-i, Diiloŋo gbāa ce jande bei aa yaŋ ma tɪ.

29 Nga umaŋ duɔ tuora *Diiloŋ-Yalle-i, kutiɛŋo cālāa bɔi cor; jande siɛ gbāa ce-yuɔ.»

30 Ban taa ba piiye wuɔ jina dii Yesu yuŋgu-na, ku'i ciɛ u tuɔ waŋ mafamma-i baa-ba.

*Yesu nyu-i baa u hamba kaa u wulaa
(Matie 12.46-50; Like 8.19-21)*

31 Ku huɔŋgu-na, Yesu nyu-i baa u hamba jo u wulaa dii uŋ waa kusuɔŋ-nu a ji yiɛra fuoreŋ aa puɔr wuɔ ba bi-yo hã-ba.

32 Nuɔmba waa bɔi tɛna ciilā Yesu-i. Ba jo ji gbɛ̃-yo wuɔ: «Itie, ŋ nyu-i baa ŋ hamba-i [a naara ŋ tūɔbaa-ba] dii yiɛra fuore-na ta ba cie-ni.»

33 Yesu wuɔ cira: «Na suɔ mi nyu-i baa mi hamba-i wei?»

34 Aa wuɔra ne nuɔmba yammu-i aa cira: «Mi nyu-i baa mi hamba yaa mi yaanŋa-na daaba-i.

35 Na saa da, bamaŋ ciɛŋ Diiloŋo huɔŋga-i, ba yaa mi hamba-i, ba yaa mi tūɔbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

4

*Nuɔmbaŋ bel Diilonɔ-nelma-i dumaa
(Matie 13.1-23; Like 8.4-15)*

¹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ji bir kã Galile dalanga-na ka tuɔ waŋ Diilonɔ-nelma-i. Nuɔmba kũɔl ba-naa kã u wulaa. Wuɔ bel nyugũŋ tɛna beŋo naŋo-na dii hũmma-na aa nuɔmba waa yiera nuŋgu-na.

² U piiye nelma bɔi baa-ba gbãɛniɲ. Uŋ'a u donɔ, u gbɛ nuɔmba-i wuɔ: «Karaan na tũnni-i dei na nu:

³ Naacolŋo naŋo kãa ka naŋ fũma u suonɔgu-na.

⁴ Fũma naŋo kã ka diire hũmellen-huonɔ-na. Huriimba jo ji wuo-yo.

⁵ Unaŋo kã ka diire tãmpɛllen-terienɔ-nu. Hɛɛma si dii bɔi terienɔgu-na, a ce u pa yaŋ unaŋo-i.

⁶ Uŋ paa dumaanɔ-na, u kaasɪnni saa gbãa suur kã yaanɔ-na. Bãanɔŋ juɔ ta ku jo huonɔgu-na, u kuol hiere kpɛmmu!

⁷ Unaŋo kã ka diire hɛɛŋ-nu. Hɛɛŋgu tu suuye-yuɔ a ce u saa gbãa dii belle.

⁸ Uman diiriye suonɔ-huonɔga-na, munterfafammu-na, u sire gbuu kpatalla: unaŋo bien komuonɔ baa cɪncielbaa, unaŋo bien komuonɔ sa-a-siei, unaŋo bien komuonɔ da-andii.»

⁹ Uŋ waan mafamma-i, u cira: «Uman duɔ u ka nu, u nu!»

¹⁰ Baman taa ba nyaanu-yuɔ koko baa u *hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-i, ban juɔ waa ba kula-i baa-yo, baa ta ba piiye wuɔ ba saa suɔ u gbãɛni yaanɔga-i baa ni huonɔgu-i.

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Diilonɔ cɛ baa namaanɔ-i. U *nellentesɪnni maama man fuyaa, u pigãan

namaaŋo-i baa-ma, ŋga ma piiye baa banamba-i
gbāneiniŋ,

¹² *a ce da ba ne-ma, ba siɛ da ma terienɗu-i,
da ba nu-ma, ba siɛ suɔ ma yunɗu-i.*

*Kuɔ maa naa kaala ba wulaa, baa naa cu Diilonɗo
huonɗ-nu
aa banɗ calāa-yo baa mamanɗ hiere, uu naa hiel-ma u
huonɗga-na.»**

¹³ Unɗ waanɗ mafamma-i, wuɔ bir yuu-ba wuɔ:
«Naŋ'a na saa suɔ gbānalāan daaku yunɗu-i, na ka
ce niɛ gbāa suɔ ninanni yunni-i?

¹⁴ Fūma yaa Diilonɗ-nelma-i.

¹⁵ Bananɗ hōmmu dii ŋaa hūmellenɗ-huonɗga, da ba
nu Diilonɗ-nelma-i ma sa cɔ; ba yanɗ *Sitāni jo ji hiel-
ma aa yanɗ-ba.

¹⁶ Bananɗ hōmmu dii ŋaa tāmpellenɗ-terienɗu, da
ba nu Diilonɗ-nelma-i, ma pānɗ dɔlnu-bei ba hūu-ma.

¹⁷ Ŋga ma siɛ gbāa naŋ kaasinni. Weiŋ da ma da
kutaamba-i, sisɔ da ba ji ta ba huol ba yammu-i ma
maama-na, ba har jina.

¹⁸ Bananɗ hōmmu dii ŋaa hienɗ-terienɗu;

¹⁹ da ba nu Diilonɗ-nelma-i, ba yanɗ ānjɔguɔma-i
baa gbeinɗ-maama-i a naara ba kusunɗ-maama jo ji
suuye-meɪ a ce dumaanɗo-na ma siɛ gbāa dii belle.

²⁰ A ne da bananɗ hōmmu dii ŋaa munter-
fafammu; da ba nu Diilonɗ-nelma-i, ba jārā-meɪ
hūu-ma nammu hāi a wuɔ ma hūmelle-i diŋ saaya
di wuɔ dumaa. Kufanɗu taamba yaa dii ŋaa
fūma manɗ diyaa bienɗ komuonɗa baa cɪncielbaa-
ba-i, komuonɗa sa-a-siei-i a naara komuonɗa da-a-
ndii-i.»

---

* **4:12** Isayi (Ésaïe) 6.9-10

Fittɩŋ-gbānalāanɣu
(*Like 8.16-18*)

21 Yesu wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Namaanɔ-na, hai moloŋo-i duɔ celienɣ fitinuɔ-i u ce biŋkūŋgu cure-yuɔ? Sisɔ u dii-yo muŋgallammun-tuolenɣ? Ma sɩ da na celienɣ-yo, na haa-yo dɔrɔ kɛ?

22 Na saa da, ku wɛima si dii mamanɣ siɛ ji hel, aa ku nelma si dii mamanɣ siɛ ji nu.

23 Umanɣ duɔ u ka nu, u nu!»

24 Yesunɣ waanɣ mafamma-i, wuɔ cira: «Naŋ nunɣ nelma manɣ, taa na ne-ma torro. Niŋ fiŋ baa kekerienɣu manɣ ŋ hā banamba-i, ba ka fi baa ku yaa a bi hā nuɔŋo-i aa naara kunanɣu kuɔ.

25 Kuŋ yeŋ baa umanɣ, ba ka hā-yo naara, aa umanɣ kuu sɩ baa-yo, cellɛ kūŋgu manɣ dii baa-yo, ba ka hūu-ku aa yanɣ-yo.»

Diilonɣ-nellentesĩnni dii niɛ?
(*Matie 13.31-32; Like 13.18-19*)

26 Yesu wuɔ tiraa cira: «*Diilonɣ-nellentesĩnni dii ŋaa neliɛŋo baa u dɩmma. U duu-ma,

27 aa ká ka tuɔ ce u deŋ-maama. Dɩmmanɣ paŋ dumaa baa manɣ vāa dumaa, u sa suɔ kunanɣu kuɔ.

28 Hiɛma yaa ciɛŋ dɩmma pa ma fɛrɛ, aa ce ma vāa a ji dii bienɣa.

29 Da ma ji vāa hi karma-i, u jo ji kar-ma.»

30 Aa tiraa cira: «I ka naŋ gbānalāanɣ haku-i a pigāanɣ Diilonɣ-nellentesĩnninɣ yeŋ dumaa? I gbāa saa-ni baa bige-i?

31 I gbāa saa-ni baa mutardi-belle, di yaa yu-raanu yanɣ.

32 Nga da η duu-de, di sire pa a hiel negemmu a maar niifiɛlu-i hiere, huriimba gbãa jo ji sɛ kamma muɔ.»

33 Yesu naan gbãneɪŋ daani temma bɔi a pigãan nuɔmba-i Diilon-nelma-i a saa baa ba nelnulle-i.

34 Yesu saa tuɔ wan Diilon-nelma-i aa u saa dii gbãnalãangu hɔlma-na. Duɔ puur duɔ piiye, gbãnalãangu, a puur duɔ piiye, gbãnalãangu. Nga da ba ji waa ba kula-i baa u *hãalãbiemba-i u suɔ firnu-niɛ hiere baa-ba.

Yesu yieraaya fafalmu
(*Matie 8.23-27; Like 8.22-25*)

35 Bãanguŋ juɔ hir huɔŋgu man nuɔ-i, Yesu wuɔ tiɛ dii beŋo-na aa gbɛ u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Yaan i karnu i kã bombor damaalɛi!»

36 U hãalãbien baa yan nuɔmba-i terienŋu fanŋu-na aa naa suur baa Yesu-i uŋ waa beŋo man nuɔ-i a ta ba karnu ba kã. Benni nanni bi waa terienŋu-na, nuɔmba nan baa biɛ nifanni-i a cu ba huɔŋ-nu.

37 Ba'a ba ne da fafalmu nan temma siire ta mu pe hũmma-i mu dii beŋo-na. Hoi huɔŋgu-i baa huɔŋgu-i beŋ wuɔ tuɔ yii duɔ yu.

38 Yesu waa galla beŋo huɔŋ-yanŋa-na a kuo u yunŋu-i yukuodaan-nu tuɔ duɔfũŋ. U hãalãbiemba piŋ-yo aa cira: «Hãalãtie, i tiɛ yii diɛ ku, aa nan waa galla ta η duɔfũŋ ŋaa wɛima si dii.»

39 Yesu wuɔ yiiye sire nuola fafalmu-i aa wan baa hũmma-i wuɔ ma ciire. Terduɔŋgu fanŋu-na, niɛ kã ka ciire.

40 Wuɔ gbɛ u hãalãbiemba-i wuɔ: «Bige-i kordakũŋgu fuɔ? Ku ce ŋaa na saa haa na nanŋa-i Diilon-na wɛi?»

41 Ba kũɔ maa pãŋ ta ma nyɛŋ, baa ta ba yuu banna wuɔ: «Nɛliɛŋ hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii niɛ aa duɔ nuola fafalmu-i baa hũmma-i ni kã ka ciire ni temma-i?»

5

*Yesu duɔnya jɪnabaa naacolŋo nanjo-na
(Matie 8.28-34; Like 8.26-39)*

¹ Yesubaa-baŋ taa ba karnu dalanŋa-i ba kã bomborre maŋ nuɔ-i, ba bɪ nelle fande-i Geresa.

² Baŋ kaa hi huɔl, Yesu wuɔ u ne da naacolŋo nanjo hilaa cɪncuɔŋa-na tuɔ jãrã-yuɔ. Naacolŋo faŋo-i *jɪna waa u yuŋgu-na.

³ U taa u cɔ cɪncuɔŋa yaa nuɔ-i. Ku bibiɛ saa waa umaŋ gbãa bella-yuɔ u tɛna terduɔŋgu-na. Da ba fiɛ vaa-yo baa jɔlgɔbaa u kar-ba.

⁴ Nuɔmba ciɛ u maama yar-ba. U waa da ba ce ba bel-o dii kɔllu u gbeini-na aa vaa u nammu-i baa jɔlgɔbaa wuɔ u baa kã terienŋu. Da ba vaa-yo, u kar jɔlgɔbaa-ba-i aa kara kɔllu-i hiel-du u gbeini-na aa sire ta.

⁵ U waa da ŋ saa da-yo cɪncuɔŋa-na, ŋ ka da-yo tãnni-na. Bãanŋu-i baa isuɔŋgu-i uu dii tuɔ wuɔra u bɪŋ yaa-i u kaasɪŋ aa tuɔ ce tãmpɪɛŋa-i u posol u fɛɛɛ.

⁶ Uŋ juɔ fara da Yesu-i, wuɔ gbar jo ji dũuna u yaanŋa-na

⁷ aa naa piye da gbagaga wuɔ: «Yesu, Dɔrwuonjo Biɛŋ nuɔ, mi ciɛ-ni niɛ? Jande, baa ce hɔdorre baami; ne Diilonjo-i aa ŋ yan-mi.»

⁸ Yesu wuɔ nuolaaya jɪna-i wuɔ u cor hel-yuɔ ku'i ciɛ wuɔ tuɔ piye dumaanjo-na.

⁹ Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ba bɪ-ni niɛ?»

Wuɔ cira: «I ciinu, ba bi-mi Sälle.»

¹⁰ Aa gbuu tuɔ cārã Yesu-i wuɔ u ce jande aa u baa donya-bei hiel-ba nelle-na.

¹¹ A ne da persälle nande waa ta di wuora tãnuŋgu-na.

¹² Jɪnabaa baa gbẽ Yesu-i wuɔ: «Jande, ɲ sa yaŋ i hel ka suur pɛrɲ daaba-na wɛi?»

¹³ Yesu wuɔ hã-ba hũmelle-i. Baa hel naacolɲo-na ka suur pɛrmba-na. Pɛrɲ daaba naa yu pɛrmba neifelle-i. Baa pãŋ ta ba gbar ba hiire ba kã ba suur dalanga-na ba kunu.

¹⁴ Nuɔmba waa ta ba ceŋ-ba. Baŋ juɔ da ba gbaraa ka kunu hiere dumaanɔ-na, baa pisällã baa gbaruŋgu; banamba kã nellenɲ-huɔŋga-na, banamba kã sonni-na ka tũnu nuɔmba-i. Nuɔmba hel da ba ji ne.

¹⁵ Baŋ juɔ ji hi da naacolɲ daayo diyaa bĩmbĩnni tĩɛna da welewele Yesu caaŋgu-na, korma pãŋ ta ma da-ba.

¹⁶ Bamaŋ waa da maŋ ciɛ dumaa hiere, baa suur ma yaaŋga-na waŋ-ma.

¹⁷ Nuɔŋ baa cārã Yesu-i wuɔ u ce jande aa u ta u halanɲ ba terienɲgu-na.

¹⁸ Yesu wuɔ kã ka tuɔ nyugũŋ beŋo-na duɔ bir. Uŋ duɔnya jɪnabaa-ba-i naacolɲo maŋ nuɔ-i, wuɔ cārã-yuɔ wuɔ u yaŋ u kã baa-yo.

¹⁹ Yesu wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Yaŋ aa ɲ kũŋ ɲ ka tũnu ɲ baamba-i Itienɲ uŋ ciɛ hujarre niɛ aa ce baa-ni dumaa.»

²⁰ Naacolɲ wuɔ ta ka tuɔ wuɔra Dekapol-na u waŋ Yesuŋ ciɛ kumaŋ yuɔ hiere. Umanɲ duɔ nu nel daama-i, ma ce-yo gbɛɛɛ.

Yesu yiɛraaya ciɛŋo naŋ tamma aa sire bikuloŋo naŋo

(Matie 9.18-26; Like 8.40-56)

21 Yesubaa-baŋ birii karnu dalanŋa-i kã bomborre nande-na, nuɔmba kũɔl ba-naa kã u wulaa dii hũmma nuŋgu-na.

22 *Diilonelhãalãdũngu yuntienjo naŋo-i ba taa ba bi-yo Yarusi; wuɔ kã ka dũuna Yesu caanŋu-na

23 aa naa cira: «Itie, mi bilonjo ka ku mi wulaa, jande kã ŋ ka haa ŋ nammu-i yuɔ ŋ kor-o ŋ hã-mi.»

24 Yesu wuɔ kã ba ta. Nuɔŋ baa sire hiere ta ba kã baa-ba. Ba nogol Yesu-i terni-na hiere dumaa.

25 Ciɛŋo naŋo waa ba hɔlma-na, u tamma taa ma kũnna ku bien cĩncieluo baa a hãi waa belle fandena.

26 U ciɛ perrumbaa-ba-i ji gbẽ. U gbeinŋa ji tĩ hiere aa ku migãaŋ ta ku hor-yuɔ ku kã. Perru bɔi mulãaŋ-yo.

27 Uŋ juɔ nu Yesu maama-i, wuɔ suur nuɔmba hɔlma-na a cor u huon-yanŋa ka yiɛya u jonŋoruo-i.

28 U taa u piie u huon-na wuɔ: «Da mi gbãŋ hi u jonŋoruo-i yiɛya-yuɔ yon, mi kuraa.»

29 U tãŋ maa pãŋ yiera. Terduonŋu fanŋu-na, wuɔ pãŋ suɔ wuɔ fafalmu daa-yuɔ.

30 Hɔduonŋu fanŋu-na, Yesu wuɔ suɔ wuɔ fõŋgũɔ naŋo hilaa fuɔ-i-na. Wuɔ miɛl yuu nuɔmba-i wuɔ: «Hai moloŋo-i yiɛyaaya-miɛ?»

31 U *hãalãbien baa cira: «Itie, nuɔmba yuu ta ba nogol-ni terni-na hiere ŋ bir ta ŋ yuu wuɔ: «Hai moloŋo-i yiɛyaaya-miɛ?»»

32 Yesu wuɔ yan-ba aa tuɔ wuɔra u nira nuɔmba-na umaŋ yiɛyaaya-yuɔ.

³³ Ciɛŋ daa unɗ suya a wuɔ fafalmu daa-yuɔ, kuɔ ce-yo kũɔnyelle. Wuɔ piɛ dũuna Yesu caanɗu-na aa naa waŋ ma yaanɗa-i hiere baa-yo; u saa fuo ma diei.

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Mi bilo, niŋ haa ŋ nanɗa-i miɛ, ŋ kuraa. Kã ŋ kã fiɛi; ŋ cɛraa ŋ ji nunu jarŋ daama-i.»

³⁵ Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, nuɔŋ baa hel Diilonelhãalãdũŋgu yuntienɔ ciŋgu-na ji ta ba piiye baa-yo wuɔ: «Baa yaŋ hãalãtienɔ mulien u fɛɛɛ, ŋ bilonɔ jarma yaraa-yo.»

³⁶ Yesu wuɔ nu-ma. Wuɔ waŋ baa Yarusi-i wuɔ: «Baa tie holle. Haa ŋ nanɗa-i miɛ yonɗ.»

³⁷ Aa naa bir nuɔmba-i hiere aa yaŋ Piɛɛ, baa Sake a naara Sake hãanɔ-i Nsãa ba yaa cu u huɔŋ-nu yonɗ.

³⁸ Baŋ kaa hi ciŋgu-i, baa da nuɔmba haa ba nammu-i ba yunniŋ ta ba kaal hiere.

³⁹ Yesu wuɔ suur aa naa gbɛ-ba wuɔ: «Bige-i maacemma-i na wulaa dumaanɔ-i? Bilonɔ saa ku, u duɔfũŋ.»

⁴⁰ Baa bir yaŋ aa ta ba cãmuɔŋ-yo. Wuɔ ce ba hel hiere aa naa ce fuɔ baa bilonɔ bincuɔmba-i a naara u hãalãbiemba'i suur bilonɔŋ waa dũŋgu maŋ nuɔ-i.

⁴¹ Baŋ suurii, wuɔ bel bilonɔ nan-na aa naa cira: «Talita kumi.» Ku yunɗu yaa wuɔ: Bilo, sire, muɔmei waan-ma dumaa!

⁴² Terduɔŋgu fanɗu-na, bilonɗ wuɔ pãŋ sire tuɔ wuɔ. Kuɔ ce-ba gbɛɛɛ. Bilonɗ daa u waa baa bien cĩncieluo a hãi.

⁴³ Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-meɪ baa-ba wuɔ ba baa waŋ nel daama-i baa moloŋo. Aa naa cira ba

hã bilonɔ-i bin̄kũngu u wuo.

6

*Nasarɛtitaamba c̄inaana Yesu-i
(Matie 13.53-58; Like 4.16-30)*

¹ Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ sire terien̄ daaku-na baa u *hãalãbiemba-i a kã ba nelle-na*.

² *Yit̄enan̄gun̄ juɔ hi, wuɔ kã *Di-ilonelhãalãdũngu-na ka tuɔ wan̄ Diilon̄-nelma-i. U nelma taa ma ce nuɔmba-i gbɛɛ, a ne da ba saa waa dɛi baa yuliingu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Fuɔ hilaa baa nel daama-i hie? Fuɔ kaa da nelnul daade-i hie baa hiŋ daama-i?»

³ Ma s̄i Maari biɛn̄o man̄ fãnan̄o-i, u yaa kɛ? Fuɔ hãan̄o nan̄o yaa Sake-i, baa Yose-i, baa *Yuda-i a naara Simɔ-i. Halle u tũɔbaa-ba dii baa-ye t̄ɛnamma-na.» Kun̄ ciɛ dumaan̄o-na ba saa gbãa hũu Yesu nelma-i.

⁴ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Ba kãn̄ *Di-ilorɔpuɔrbilon̄o-i terni-na hiere; ŋga u nellen̄-baamba-i baa u dũŋ-baamba sa kãn̄-yo.»

⁵ Kun̄ ciɛ dumaan̄o-na, Yesu saa gbãa ce gbɛɛ-weima terien̄gu-na. Uŋ ciɛ kuman̄, ku yaa ŋaa a haa u nammu-i jaamba namba-na a sire-bɛi ba jarna-na.

⁶ U nellen̄-baamban̄'a ba saa hũu u nelma-i kuɔ ce-yo gbɛɛ.

*Yesu puɔraa u hãalãbiemba-i
(Matie 10.5-15; Like 9.1-6)*

Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ ji ta baa u *hãalãbiemba-i tuɔ wuɔra nilɛiŋa man̄ Nasarɛti kɔtɔnni-na u wan̄ Diilon̄-nelma-i baa nuɔmba-i.

* **6:1** Ba nelle yaa Nasarɛti. Niɛŋ Like 4.16.

⁷ Yiingu nanngu-na, wuɔ ji bi u hāalābien cɪncieluo ba hāi baamba-i a puɔr-ba ba hā-ba-hāi aa hā-ba himma ba ta ba gbā ba donya *jɪnabaa-ba-i,

⁸ aa naa gboya-bei wuɔ ba tamma-na, molo baa biɛ biŋkūngu: Molo baa biɛ niiwuoni, molo baa biɛ buɔra, molo baa biɛ gbeinɔ; kɛɛɛ ba biɛ gborni yon.

⁹ Wuɔ ba dii naatenni aa molo baa biɛ jonɔgorbaa-ba hāi.

¹⁰ U taa u bi piiye wuɔ: «Da na har dumelle man nuɔ-i, na tɛna dumelle fande-na fuɔ na tamma.

¹¹ Da ba ka cira ba sa taara ba da na yufelle terienɔ man nuɔ-i, na pir na nallu-i na ta, ku yaa ba ka suɔ wuɔ ba maacemma saa fa.»

¹² Hāalābiemba taa ku yaa nuɔ-i ka ta ba wan Diilonɔ-nelma-i baa nuɔmba-i wuɔ ba nanna ba cilɔbalaŋo-i.

¹³ Ba bi hii donya jɪnabaa bɔi nuɔmba-na aa hure namma jaamba bɔi-na sire-bei ba jarma-na.

*Nsāa-Batisin kuu kuliingu man
(Matie 14.1-12; Like 9.7-9)*

¹⁴⁻¹⁵ Huɔngu fanɔgu-na, Yesu yer die wuɔra gbuo terni-i hiere. Banan ba'a *Nsāa-Batisi'i siire hel kuomba hɔlma-na jo, ku'i ciɛ u hi hin daama temma-i. Banan ba'a *Eli yaa siire jo. Banan ba'a yiinataan *Diilopɔpuɔrbilonɔ nanɔ-i juɔ. *Erɔdi wuɔ nu-ma. U yaa waa *Galile yungu-na.

¹⁶ Wuɔ cira: «Nsāa yaa-i! N siɛ suɔ wuɔ mi ciɛ ba kar u yungu-i, nɔa u'i siire jo daayo.»

¹⁷ Ninsie ninsie, fuɔ fɛɛɛ yaa naa ciɛ ba bel Nsāa-i dii-yo kaso Erodiyadi maa-na. Erodiyadi fanɔ-i u mɔlɔ ciɛnɔ'i waa aa wuɔ hūu-yo mɔlɔ wulaa dii-yo. Ba taa ba bi mɔlɔ-i Filipu.

18 Uŋ hūyāa u mɔlɔ cɛŋo-i, Nsāa wuɔ waŋ-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiŋo sɪ.

19 Cɛŋ wuɔ pāŋ cɔ Nsāa-i aa naa tuɔ taara-yuɔ baa komma. Nŋa ma saa naa waa ma gbāa ce.

20 A haa hama-i nuɔ-i? Erɔdi taa u kāalā Nsāa-i. Uu naa suɔ wuɔ nelviŋo aa tiraa suɔ wuɔ Diilonŋ-nolŋo, a ce dumaanŋo-na u saa tuɔ siɛya-yuɔ. Nsāa nelma taa ma surnu-yuɔ ma cor. Nŋa u waa duɔ tuɔ piiye, Erɔdi holle pāŋ caar.

21 Erodiyadi maamanŋ'a ma ka fa dumaanŋo-na, Erɔdi ji tuɔ ce u hommanŋ-yiŋgu ponsaanŋu aa bɪ u kuoyataamba-i, baa sorosi ba yuntaamba-i, baa Galile yuntaamba-i hiere.

22 Erodiyadi bilonŋ wuɔ nyɛŋ nyɛmunŋu nanŋ temma, kuɔ gbuu dɔlnu Erɔdi-i baa bamanŋ waa hiere. Erɔdi wuɔ yuu-yo wuɔ: «ŋ taara bige-i mi hā-ni baa-ku?»

23 Aa naa cira: «Muɔ baa Diilonŋo, niŋ taaranŋ kumanŋ mi ka hā-ni baa-ku. Halle da ŋ fiɛ cira mi cal mi nelle-i sɔmma hāi, a hā-ni sɔmma diei, mi ka ce-ma.»

24 Bilonŋ wuɔ hel nuɔmba-na ka yuu nyuŋo-i. Nyuŋ wuɔ cira: «Kā ŋ ka cira ŋ taara Nsāa-Batɪsi yuŋgu.»

25 Bilonŋo gūunu baa gbarunŋu kā nellentienŋo wulaa ka cira: «Mi taara ŋ kar Nsāa-Batɪsi yuŋgu-i dii-ku tasaanŋ-na hā-mi fiɛfiɛ!»

26 Nellentienŋo yaanŋ kaa pāŋ bir ka deŋ birma. Nŋa u ka ce-ma niɛ, u yaa pāa nuŋgu-i baa-yo nuɔmba-na.

27 Wuɔ naa wuɔ bi pāŋ puɔr sorosiyienŋo nanŋo-i wuɔ u kā ka kar Nsāa-Batɪsi yuŋgu-i ji hā-yo baa-ku. Sorosiyienŋ wuɔ bi ta kā kasodūŋgu-na ka kar

Nsãa yuŋgu-i

²⁸ a dii-ku tasaan-na jo baa-ku ji hã bilonɔ-i baa-ku. Bilonɔ wuɔ hũu-ku ka hã nyuŋo-i baa-ku.

²⁹ Nsãa *hãalãbiemban juɔ nu-ma wuɔ ba karaa ba yuntienɔ yuŋgu-i, baa kã ka biɛ u bomborre-i ka fuure-die.

Yesu hãa nelpũngu nanɔgu wuo ye

(Matie 14.13-21; Like 9.10-17; Nsãa 6.1-14)

³⁰ Yesu *pɔpuɔrbiemban kaa bir jo, baa jo ji tũnu Yesu-i baa ban kaa ce mamanɔ hiere.

³¹ A ne da nuɔmba bɔi taa ba jo u wulaa, a ce halle fuɔ baa u *hãalãbiemba-i ba sa da ba fere ba wuo niiwuoni-i yere. Yesu wuɔ gbɛ u hãalãbiemba-i wuɔ: «Yaanɔ i kã hiɛn-nu na ka fiisa cellɛ.»

³² Baa sire ku yaa nuɔ-i a biɛ beŋo-i ta ta ba kã.

³³ Ban taa dumaanɔ-na, nuɔmba bɔi daa-ba aa suɔ ban kãŋ kusuɔŋ-nu. Baa hel terni-na hiere a gbar ta yaanga beɛ.

³⁴ Yesuŋ huɔlaa hũmma-na, wuɔ u ne da nelpũngu nanɔ temma u yaanga-na; ba ne ŋaa tũlmba manɔ tienɔ sɪ beɛ. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuɔ pãŋ don tuɔ wan Diilon-nelma-i baa-ba. U piye baa-ba vaaya.

³⁵ Bãanɔŋ juɔ ta ku hir huɔŋgu manɔ nuɔ-i, u hãalãbiemba piɛ u caan-nu a wan baa-yo wuɔ: «Itie, ŋ suyaa wuɔ ii dii hiɛn-nu de? Bãanɔŋ hir ku kã

³⁶ ŋ sa yan nuɔmba kã nilɛiŋa manɔ kɔtɔnni-na ka taara niiwuoni sãa wuo wei?»

³⁷ Yesu wuɔ cira: «Nameɪ saaya na hã-ba niiwuoni-i ba wuo.»

Baa cira: «Itie, diε fiε s̄aa niiwuoni-i *deniebaa nuᵛsũᵛ, ni siε gbê!»

38 Yesu wuᵛ cira: «K̄aaŋ na ka ne, *buruo u niε dii baa-na?»

Baa k̄a ka ne aa jo ji cira: «Buruo u ndii a naara titiraamba h̄ai.»

39 Yesu wuᵛ cira ba ce nuᵛmba calnu t̄iεna h̄iεbinaaŋgu-na.

40 Nuᵛŋ baa t̄iεna. Banamba komuᵛŋa da-a-ndii, banamba komuᵛŋa h̄a-a-h̄ai baa c̄incielbaa.

41 Yesu wuᵛ biε buruo u ndii daayo-i baa titiraamba h̄ai baaŋ daaba-i a ciir u yuŋgu-i d̄orᵛ-i-na aa jaal Diiloŋo-i aa b̄ũlnu-yuᵛ h̄a u h̄aal̄abiemba calnu-yuᵛ a h̄a nuᵛmba-i. Aa bi calnu titiraamba-i h̄a-ba hiere.

42 Nuᵛŋ baa wuo ye hiere.

43 Baa gbura ni boini-i a dii-ni segeyufien c̄incieluo baa a h̄ai.

44 Nuᵛmba maŋ waa, bibemba-i yon, ba k̄a nuᵛmba neifien̄a h̄ai nuᵛsiba ndii temma nuᵛ.

Yesu wuᵛyaa h̄ũmma d̄orᵛ

(Matie 14.22-33; Ns̄aa 6.16-21)

45 Baŋ bi wuyaa niiwuoni-i, Yesu wuᵛ guor u *h̄aal̄abiemba biε beŋo-i ta u yaaŋ-na ta ba k̄a Betisada yaaŋa aa fuᵛ wuᵛ t̄iεna duᵛ ce nuᵛmba b̄orᵛ k̄ũŋ ba c̄inn̄iŋ.

46 Nuᵛmbaŋ juᵛ b̄orᵛ hiere, wuᵛ k̄a ka nyugũŋ t̄aŋuŋgu-na tuᵛ c̄ar̄ã Diiloŋo-i.

47-48 B̄aaŋguŋ juᵛ suur, Yesu yaa waa yon bomborma-na. A ne da fafalmu taa mu j̄ar̄ã u h̄aal̄abiemba-i. Wuᵛ fara da ba ce s̄ũlma-i dii

hūmma holle-na baa beŋo-i. Cuo kaalmanɲ-caanɲu-na, wuɔ sire tuɔ wuɔ hūmma dɔrɔ-i-na u kã ba wulaa. Uŋ kaa hi, wuɔ ce ŋaa u ciel-ba duɔ cor.

⁴⁹ Hāalābien ba'a ba ne da hai moloŋo-i wuɔyaan hūmma dɔrɔ-i-na daayo-i! Baa don ta ba kaasɪŋ wuɔ sɪ isuɔtienɔ.

⁵⁰ Baŋ daa-yo, ba huleɪŋa caaraa. Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmɛi!»

⁵¹ Aa kã ka bel beŋo-i suur. Fafal muɔ bi pãŋ yiera. Hāalābien baa kar da hāmmu!

⁵² Niiwuoniŋ-kūŋgu man fiɛ ce cor, ba saa suɔ ku yaanɲa-i. Nelma famma yaraa-ba suɔma.

*Yesu siire jaamba Genesareti-i-na
(Matie 14.34-36)*

⁵³ Fafal muŋ yieraaya, Yesubaa-ba perien karnu kã Genesareti.

⁵⁴ Baŋ hii bi huɔl, nuɔmba pãŋ suɔ Yesu-i

⁵⁵ aa gbagbarra tūnu ba-naa terni-na hiere. Da ba nu wuɔ u dii kusuɔŋ-nu, ba biɛ ba jaamba-i ba niigallanni-na gbar kã u wulaa.

⁵⁶ Yesu waa duɔ cor terienɲu terienɲu, nuɔmba biɛ ba jaamba-i ka jina ponsanatigerre-na aa cārā-yuɔ wuɔ u yaŋ ba yieya-yuɔ; da ku fiɛ'a u jonɲoruo tūŋgu, ku ka saanu. Ninsie ninsie, ku waa jeiŋo man duɔ yieya-yuɔ fafalmu pãŋ da-yuɔ.

7

*Bincuaŋ-hūmelle saa saaya di gbuonu Diilon-
hūmelle-i
(Matie 15.1-9)*

¹ Yiinɲu nanɲu-na, *Farisiebaa-ba-i baa *anjinamma pigāataamba man naa hilaa

*Yerusalemu-i-na jo, baa kũɔlãa ba-naa kã Yesu wulaa.

² Ba'a ba ne da Yesu *hãalãbiemba namba wuo niiwuoni-i a ne da ba saa saara ba nammu-i a saanu baa *Yuifu ba bĩncuɔŋ-hũmelle-i.

³ A ne da Farisiɛbaa-ba-i baa Yuifubaa-ba-i hiere ba sa puona baa ba bĩncuɔŋ-maama-i: Ba sa siɛ wuo niiwuoni-i ni ba saa saara ba nammu-i.

⁴ Aa da ba hel sanɔga-na kũŋ, ba cɛ hũmma'i igɛna aa suɔ wuo niiwuoni-i. Ba bĩncuɔŋ-maama'i saa waa mafamma-i yonɔ: Hũŋkaacimmuŋ-saarma waa ma denɔ, bũnammuŋ-saarma waa, bitonniŋ-saarma bi waa.

⁵ Baŋ daa ba wuo niiwuoni-i dumaanɔ-na, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i cie ŋ hãalãbiemba sa wuɔ bĩncuɔŋ-hũmelle-i? Ku cie nie ba saa saara ba nammu-i aa ta ba wuo niiwuoni-i?»

⁶ Yesu wuɔ cira: «Huhurmantaanɔ namaa temma-i daana-i, *Isayinɔ fii-na baa kumaŋ, na yuu-ku. Isayi waanɔ-ma wuɔ: «Diilonɔ ciera wuɔ:

«*Nel daade taamba kãŋ-mi ba nuŋ-nu yonɔ.*

Mi maama si dii ba hɔmmu-na.

⁷ Baŋ pigãanɔ nuɔmba-i hũmelle maŋ, bafamba diele.

A ce dumaanɔ-na yunɔgu si dii ba Diilojaale-na.»*»

⁸ Yesu wuɔ cira: «Na birii yanɔ Diilonɔ unɔ waanɔ mamananɔ aa vaa na fɛrɛ baa na bĩncuɔŋ-maama ta na ce.

⁹ Maa namaa cã! Na yagaraa Diilonɔ nunɔgu-i aa bir bel na bĩncuɔŋ-maama yaa nammu hãi.

¹⁰ Ma sí *Moisi waanɔ-ma wuɔ na ta na dii na bĩncuɔmba nunni-i kɛ? Aa tiraa cira umanɔ duɔ wanɔ ãndaparaanɔgu hã u to, sisɔ u nyu, kutienɔ saaya baa komma.

---

* 7:7 Isayi (Ésaïe) 29.13

11 Nga namaa birii cira wuɔ umaŋ duɔ waŋ baa u bɪncɔŋo-i wuɔ: «Min ŋa naa da kumaŋ da mi kãyã-niɛ ku ciɛ «kɔrbã»; ku yunŋu yaa wuɔ mi pãa-ku hã Diilonŋo.» Wuɔ kɛɛ umaŋ duɔ ce mafamma-i aa u saa ji fiɛ da bɪŋkũŋgu hã u bɪncɔŋo-i wɛima sɪ.

12 Terienŋu faŋgu-na, na ce nuɔmba ta ba yaŋ ba bɪncuɔmba-i ba sa kãyã-bei.

13 Na birii biɛ na bɪncuɔŋ-maama yaa-i a dii-ma Diilonŋ-nelma fuonŋu-na ta na hãalã na-naa baa-ma. Na ciɛ ma temma bɔi cor tɪ a ne da ma saa fa.»

Kumaŋ gbãa guɔla neliɛŋ nuɔŋo-i
(Matie 15.10-20)

14 Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ tiraa bɪ nuɔmba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Karaan na tũnni-i fafamma na nu mi nelma-i.

15 Kumaŋ suuriin neliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na, ku siɛ gbãa guɔla-niɛ Diilonŋ-hũmelle-na; kumaŋ hilaan, ku yaa gbãa guɔla-niɛ. [

16 Umaŋ duɔ u ka nu, u nu!]

17 Uŋ juɔ hel nuɔmba hɔlma-na kũŋ cɪŋgu-na, u *hãalãbiemba cira u firnu nel daama-i pigãan-ba.

18 Wuɔ cira: «Bisãlmba'i namaanŋo-i wɛi? Namaa saa suɔ wuɔ kumaŋ suuriin neliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na ku siɛ gbãa guɔla-niɛ wɛi?

19 Kumaŋ suuriin ŋ nuŋgu-na ku sa kã ŋ huɔŋ-na, ku kã ŋ kusũŋ-nu ka ce biniɛŋa a hel.» Terienŋu faŋgu-na, Yesu taara duɔ pigãan wuɔ niiwuoni-i hiere ni gbãa wuo.

20 Aa naa tiraa cira: «Mamaŋ dii neliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋga-na, ma yaa gbãa guɔla-niɛ Diilonŋ-hũmelle-na.

21 Anjɔɔbabalamma hel nɛliɛŋ nuɔ ɲ huɔŋga'i nuɔ-i: Ɗ huɔŋga'i diyaan-ɲiŋ biŋwosinni-na, cuosinni-na, nelkolle-na,

22 *fuocesinni-na, cāncaaya-i-na, hɔdorre-na, nuɔŋ-tāalma-na, kakarkuɔŋo-na, nenemuŋgu-na, yebiɛnande-na, bombolma-na, ānyagarma-na.

23 Nelbalaŋ daama-i hiere ma hel nɛliɛŋ nuɔ ɲ huɔŋga'i nuɔ-i. Ma yaa guɔlaayan-niɛ Diilonj-hūmelle-na.»

*Nieryiɛŋo naŋo haa u naŋga Yesu-i-na
(Matie 15.21-28)*

24 Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ ji ta halaŋ terienɲu-na a kã Tiir. Uŋ kãa, wuɔ suur dūŋgu naŋgu-na duɔ fuo nuɔmba baa da-yo. Ɗga u saa gbãa.

25 Ciɛŋo naŋ wuɔ nuɔ u maama nelle fande-na, a ne da *jina waa u bilonjo-na. Yesu bi himma-i, ciɛŋ daa wuɔ jo ji dūuna u yaanɲa-na

26 a cārã-yuɔ wuɔ u donya jina daayo-i u bilonjo-na. Ciɛŋ daa u waa *nieryiɛŋo. U taa u hel Fenisi maŋ dii Siiri mara-i-na.

27 Yesu wuɔ cira: «Da ɲ biɛ bisālm̄ba niwuoni-i hã juoraamba baa-ni ku saa fa. Yan da ba wuo ye, ɲ suɔ ɲ biɛ boini-i ɲ hã juoraamba-i.»

28 Ciɛŋ wuɔ cira: «Itie, ma sɪ bisālm̄baŋ wuo aa jubienja maŋ ta a diire hɛma-na, juoraamba biɛra-yɛi ba wuo kɛ?»

29 Uŋ waan mafamma-i, Yesu wuɔ cira: «Niŋ suyaa mafamma-i waŋ-ma, bir ɲ kūŋ, jina taa halaŋ ɲ bilonjo-na.»

30 Ciɛŋo birii ku yaa nuɔ-i kūŋ, kã ka da bilonjo gaala u muŋgallammu-na: Jina taa.

Yesu ciɛ bobo naŋo tuɔ piye

31 Ku huonɔŋgu-na, Yesu wuɔ sire Tiir-na a hel Sidɔ̃ aa bir hiire kã ka karnu Dekapol nileiŋa-i kã ka hel Galile dalaŋga-na.

32 Baa jo baa bobo naŋo-i a ji cãrã-yuɔ wuɔ u haa u naŋga-i yuɔ a firnu u jumɛlle-i aa puur u tũnni-i.

33 Yesu wuɔ bel-o hel baa-yo nuɔmba-na. Baŋ hilaa, wuɔ dii u niɛŋa-i naacolŋo tũnni-na aa ce u taalunɔŋgu-i hure u jumɛlle-na.

34 Uŋ cie mafamma-i, wuɔ ciir u yunɔŋgu-i aa fiisa da fũɔ aa cira: «Efata!» Ku yunɔŋgu yaa wuɔ: Puur!

35 Terduonɔŋgu faŋgu-na, naacolŋo tũŋ niɛ pãŋ puur aa u jumɛl diɛ bi pãŋ firnu u tuɔ piiye da welewele ŋaa u'i sɪ.

36-37 Kuɔ fũnunɔŋ cu nuɔmba hɔmmu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋ daa u maacemma faa cor! U puur tugbentaamba tũnni-i aa tuɔ ce bobobaa-ba ta ba gbã ba piiye.» Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel. Duɔ waŋ mafamma-i, ku ce ŋaa u kaa namma dii dãamu-na.

8

Nuɔmba neifienɔ hãi wuyaa buruo niehãi yar-ba (Matie 15.32-39)

1 Yibienɔ faŋa-na, nuɔmba tiraa kũɔl ba-naa ka tigiin Yesu caanɔŋgu-na. A ne da niiwuoni saa waa baa-ba. Yesu wuɔ bi u *hãalãbiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ:

2 «Nuonɔŋ daaba hujarre gbu di ko-mi; ba yinni siei yaa dɛ-i baa-mi ba saa da biŋkũŋgu wuo.

3 Banamba hilaa termaanɔ-nu jo, da mi yaŋ ba bir baa nyulmu-i ku kaa nuɔl-ba hũmelle-na.»

4 U hāalābiemba cira: «Itie, i ka da niiwuoni-i hie hīɛŋ daaku-na die ji hā nelpūŋ daaku temma da ku wuo ye?»

5 Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u nie dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehāi.»

6 Yesu wuɔ ce nuɔmba tīɛna hīɛma-na aa naa bie buruo niehāi daayo-i a jaal Diilonɔ-i aa bŭlnu-yuɔ hā u hāalābiemba-i wuɔ ba calnu-yuɔ hā-ba. U hāalābiemba hūu-yo bi calnu-yuɔ.

7 Tetebiemba namba bi waa, wuɔ tiraa bie bafamba-i a jaal Diilonɔ-i aa hā u hāalābiemba-i baa-ba wuɔ ba calnu-bei hā nuɔmba-i.

8 Nuɔmba maŋ waa hierɛ, baa wuo ye. Baa gbura ni boini-i dii-ni segeyufien niehāi.

9 A ne da nuɔmba maŋ waa, ba gbāa yu nuɔmba neifienja hāi temma.

Baŋ juɔ wuo tī, Yesu wuɔ hā-ba hūmelle-i wuɔ ba kŭŋ ba cinnŋ

10 aa fuɔ baa u hāalābiemba-i baa bie beŋo-i ta ba kā Dalmanuta.

*Nuɔmba ciɛra Yesu ce himma ba ne
(Matie 16.1-12)*

11 Yesubaa-baŋ kāa Dalmanuta-i-na, *Farisīɛbaa-ba namba jo ji ta ba fanu ba-naa baa-yo. Baa ji cira wuɔ da kuɔ Diilonɔ'i puɔraa-yo, u ce himma ba ne. Ba taa ba waŋ mafamma-i wuɔ sī ba ka gbāa cure-yuɔ.

12 Yesu wuɔ fiisa da fūɔ aa naa cira: «Bige-i cie fiefie ku nuɔŋ namaaŋo-i na'a mi ce himma pigāaŋ-na ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonɔ'i puɔraa-mi? Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na, bīŋkŭŋgu sa ce dii pigāaŋ-na!»

13 Aa naa pāŋ ta baa u *hāalābiemba-i ka suur beŋo-na ta ba karnu ba kā dalaŋga yiēŋgu naŋgu-na.

14 A ne da ma saa naa tīenu u hāalābiemba biε *buruo. Buruo diei waa baa-ba yoŋ beŋo huōŋga-na.

15 Yesu wuō tuō piiye baa-ba wuō: «Jande, bilaan na ferε Farisiε ba siini-na baa *Erōdi bi niini-na.»

16 Hāalābiemba doŋ ta ba piiye ba-naa nuō wuō: «Na saa da, iŋ'a i saa biε niwuoni ku'i ciε u tuō piiye dε-i-na.»

17 Yesu wuō suō baa-ba. Wuō yuu-ba wuō: «Bige-i ciε na ta na piiye wuō mi daa na saa biε niwuoni ku'i ciε mi ta mi piiye dε-i-na? Ku ce ŋaa a ji hi baa nyuŋgo, miŋ waŋ nelma maŋ na saa hi ta na da ma terienŋu-i wεi?»

18 Na sa da baa na yufieŋa-i wεi? Aa na sa nu baa na tūnni-i wεi? Ma karaanu-nei wεi?

19 Miŋ būlāanu buruo u ndii-i a hā nuōmba neifieŋa hāi nuōsiba ndii-i, na biεraaya boini-i segeyufieŋa niε ta?» Baa cira: «Segeyufieŋ cīncieluo a hāi.»

20 Wuō cira: «Aa miŋ būlāanu buruo niehāi a hā nuōmba neifieŋa hāi ba wuo, segeyufieŋa niε juō tīε?»

Baa cira: «Segeyufieŋ niehāi juō tīε.»

21 Yesu wuō cira: «Ji hi baa nyuŋgo na saa hi suō ku yaaŋga-i yogo wεi?»

Yesu puurii yirono naŋo yufieŋa-i

22 Yesubaa-baŋ kaa hi Betisada-i, baa jo baa yirono naŋo ji hā-yo wuō u ce jande aa u haa u naŋga-i yuō a puur u yufieŋa-i.

23 Yesu wuō bel yiron daa u naŋ-na ba hel nellen-huōŋga-na a kā ba den. Baŋ kaa hi, wuō ce taalunŋu

a hure naacolŋo yufienja-na aa ce u nammu-i cuye-yei ku ce cɛllɛ aa suɔ halan-mu. Uŋ halaan-mu, wuɔ yuu-yo wuɔ: «ŋ da wei?»

²⁴ Naacolŋ wuɔ ne aa naa cira: «Mi da nuɔmba-i ŋga mi sa da-ba dei; mi da-ba ŋaa tibinni aa ta ni wuɔ.»

²⁵ Yesu wuɔ tiraa bir cu u nammu-i naacolŋo yufienja-na. Uŋ juɔ halan-mu kufanġu-i, naacolŋ wuɔ pãŋ tuɔ da fafamma.

²⁶ U yufien aŋ puurii, Yesu wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Ta ŋ kũŋ ciin-nu, baa tiraa ŋ suur nellen-huɔŋga-na.»

Yesu sɪnni yaa hani-i?

(Matie 16.13-20; Like 9.18-21)

²⁷ Ku huonġu-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba ji ta ba kã nilɛiŋa maŋ dii Sesare maŋ Filipu wuonġo-i u kɔtɔnni-na. Baŋ kãŋ hũmelle-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nuɔmba ciɛra hai moloŋo-i muɔŋo-i?»

²⁸ U hãalãbiemba cira: «Banamba ciɛra wuɔ nuɔnei *Nsãa-Batise-i, banan ba'a nuɔnei *Eli-i, banan ba'a *Diilopɔpuɔrbilonġo nanġo-i nuɔŋo-i.»

²⁹ Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Aa namaa fuɔ, na'a hai moloŋo-i muɔŋo-i?»

Pier wuɔ cira: «Diilonġ uŋ pãa nuŋgu-i aa saan *Kɔŋkortienġo maŋ, u yaa nuɔŋo-i.»

³⁰ Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa yan ma hel molo nu-ma.

Yesu kaal u muliɛma-i

(Matie 16.21-28; Like 9.22-27)

³¹ A donġ huonġu fanġu-na, Yesu wuɔ donġ tuɔ piiye u pigãan u *hãalãbiemba-i wuɔ *Molon-Bienġo ka mulien da dei! Nelle bincuɔmba-i, baa *Diilo-jigãntaamba yuntaamba-i, a naara *ãnjɪnamma

pigãataamba ka cîina-yuɔ aa ko-yo. Nga da ba ko-yo, u ka ce yinni hâi hîɛma-na, siɛliŋ-yiingɔ-i u ka sire hel jo.

³² Yesu wuɔ waɔŋ nel daama-i kaala-mɛi baa-ba. Pîɛr wuɔ bî-yo ba kã ba deŋ ka tuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta ŋ piye duma, ku saa fa.»

³³ Yesu wuɔ miɛl ne u hãalãbiemba-i aa naa gbẽ Pîɛr wuɔ: «*Sitãni, kã ŋ halan mi caan-nu! N kusũŋ-maama-i Diilonŋ-maama sî, nelbilien-maama.»

³⁴ Ku huonŋu-na, wuɔ bî nuɔmba-i baa u hãalãbiemba-i ji tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Nuɔni man da ŋ ta ŋ taara ŋ nyaanu-miɛ, ŋ saaya ŋ cîina ŋ fɛɛ, aa ŋ saaya ŋ siɛ muliɛma-i baa kuliŋgu-i.

³⁵ Uman duɔ tuɔ kaal baa u yunŋu yon, u ka kɔsuɔŋ u fɛɛ, nga uman duɔ tuɔ kɔsuɔŋ u fɛɛ mɛi maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na, kutienɔ ka da cicɛlma man siɛ ji tî dede.

³⁶ Neliɛŋ nuɔ, da ŋ da ŋ yufien-niini-i hiere mi-waanɔ-na aa ka caa, yun haku-i dii-kuɔ?

³⁷ Neliɛŋ nuɔ, ŋ gbãa sãa ŋ yunŋu-i baa bige-i Diilonŋo wulaa?

³⁸ Na saa da, fiɛfiɛ ku nuɔmba saa fa, ba jẽnaamba sa ku. Uman duɔ tuɔ ce senserre bei u sa taara ba suɔ wuɔ mɛi wuonɔ, u sa bi taara u waŋ mi maama-i baa-ba, Molon-Bienɔ duɔ ji jo baa u To fõŋgũ-i baa *dɔrɔpɔrɔrɔbiemba-i, u ka bi ce senserre baa kutienɔ maama-i.»

9

¹ Aa naa cira: «Yaan mi waŋ ninsonɔ-i baa-na: Banamba dii na hɔlma-na bande-i-na, ba ka da *Diilonŋ-bãanŋu-i aa suɔ da ba ku. Diilonŋo ka ce u bãanŋu-i baa fõŋgũ.»

*Yesu birii u denj birma
(Matie 17.1-13; Like 9.28-36)*

² Yesuŋ waŋ mafamma-i, yinni niediei temma cor, wuɔ ce fuɔ baa Piere, baa Sake a naara Nsãa ba kã ba denj ka nyugũŋ tãnujaataama naŋo-na. Ba'a ba ne da Yesu birii u denj birma.

³ U jonjorbaa-ba birii baapiɛlmba ta ba caa da kpoikpoi; halle molo sie gbãa ce biŋkũŋgu pusũŋ dumaŋo-na.

⁴ *Hãalãbienj ba'a ba tiraa ne, a da *Eli baa *Moisi ba caraaya-bei ta ba piiye baa Yesu-i.

⁵ Piere wuɔ gbɛ Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, i jomma faa bande-i-na de! Nj sa yaŋ i ce gbuganni siei wei? Ku diei naŋ kũŋgu, ku diei Moisi kũŋgu, aa ku diei kũŋgu naŋgu-i Eli kũŋgu.»

⁶ Korma'i naa bilaa Pierebaa-ba-i a ce u tuɔ piiye dumaa u yuŋ-nu u sa suɔ uŋ waŋ mamaŋ.

⁷ Duherru nandu jo ji cinnu-bei. Baa nu molo piiye du huɔŋga-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlnu-mie, taa na nu u nuŋgu-i.»

⁸ Hãalãbiemba wuɔra ne terni-na hiere ba saa da moloŋo baa Yesu-i.

⁹ Baŋ juɔ ta ba hiire tãnuŋgu-na, Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ *Moloŋ-Biɛŋ duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa waŋ nel daama-i baa moloŋo!

¹⁰ Hãalãbiemba sie aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «A sire hel kuomba hɔlma-na, ku yuŋgu yaa wuɔ nie?»

¹¹ Baŋ kaa hi yaŋga-i, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Ma si *ãnjĩnamma pigãataamba ciɛra wuɔ Eli saaya u bir jo igɛna aa Diilonj uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saan

Kɔŋkɔrtienjo man u suɔ jo kɛ?»

12 Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima; Eli saaya u jo igēna ji migāan wɛima-i hiere. Nga bige-i ciɛ Diilon-nelma cira wuɔ: «Molon-Bienjo ka mulien da dei aa ba siɛ ta ba kãŋ-yo?»

13 Mi tūnu-nɛi: Eli juɔ ti. Uŋ juɔ, nuɔmba ciɛ ba bāanɔ-i yuɔ. Diilon-nelman waan-ma dumaa, ba bi ciɛ-ma dumɛi.»

*Yesu duɔnya jina naacombilonjo nanjo-na
(Matie 17.14-21; Like 9.37-43)*

14 Yesubaa-ban hiiriiye ka hi u *hāalābiemba namba terienɔ-i, baa da nuɔmba juɔ ji yu ba caanɔ-na, aa da *anjinaamma pigāataamba namba juɔ ba ji ta ba fanu ba-naa baa-ba.

15 Nuɔmba juɔ'a ba ne da Yesu jo, kuɔ ce-ba gbɛɛɛ, baa gbar jārā-yuɔ ka ta ba jaal-o.

16 Yesu juɔ ji hi, wuɔ yuu u hāalābiemba-i wuɔ: «Na fanu na-naa baa-ba nel hama-i nuɔ-i?»

17 Naacolŋo nanjo tiɛ dii nuɔmba-na aa cira: «Hāalātie, *jina nanjo dii mi bienjo yunɔ-na a ce-yo bobo. Mi juɔ baa u yaa-i ŋ wulaa.

18 Duɔ sire-yuɔ terienɔ terienɔ, u mal-o. Duɔ mal-o, sãmpugaaru ta du hel u nunɔ-na, aa ŋ da u wuo u nyieni-i aa kuola da girri. Mi waan baa ŋ hāalābiemba-i miɛ ba donya-yuɔ, ba saa gbāa.»

19 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Fiɛfiɛ ku nuɔŋ na-maano-i, na sa hūu nɛlien maama. Na daa nie si mi ka tiɛna baa-na gbula wɛi? Namaa ji hūu mei maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juɔŋ baa naacombilonjo-i.»

---

* 9:11 Malaki (Malachie) 3.23

20 Baa ta ta ba kã baa-yo da ba ka hã-yo. Jinaŋ kaa cira u ne da Yesu-i, wuɔ pãŋ bel naacombilonɔ-i gbuu sagalla-yuɔ. Naacombilonɔ wuɔ hel cii tuɔ bũmallã aa sãmpugaaru ta du hel u nunɔna.

21 Yesu wuɔ yuu tuonɔ-i wuɔ: «Jina daayo dii-yuɔ ku bãaŋgu cuɔ wei?»

Tuonɔ wuɔ cira: «Uu dii-yuɔ dii u bisãnsinniŋ.

22 Duɔ ce u ce u suur dãamu-na sisɔ hũmma-na duɔ ko-yo hã-mi. Da ŋ'a ŋ ka gbãa, jande ne Diilonɔ-i aa ŋ kãyã-yiɛ.»

23 Yesu wuɔ cira: «Bige-i ciɛ ŋ'a da miɛ mi ka gbãa? Umanɔ duɔ haa u nanɔga-i Diilonɔ-na, weiima-i hiere ma gbãa ce hã kutienɔ-i.»

24 Yesuŋ waanɔ mafamma-i, naacombilonɔ to wuɔ pãŋ cira: «Mi haa mi nanɔga-i Diilonɔ-na ŋga kãyã-miɛ ni mei sɪ kuu dii kpelle.»

25 Baŋ tiyãa kufanɔgu-na, nuonɔ baa ta ba jo ba naara. Yesuŋ daa ba kũɔlãa ba-naa ta ba jo du-maonɔ-na, wuɔ cira: «Jina nuɔ, ma'a ŋ'a ŋ gbãŋ ce nuɔmba-i bobobaa baa tugbentaamba? Cor ŋ hel naacombilonɔ-na, mi sa taara mi tiraa da-ni yuɔ gbula.»

26 Jina wuɔ kaasɪŋ da gbagaga aa naa gbuu sagalla naacombilonɔ-i aa suɔ hel-yuɔ. Naacombilonɔ wuɔ galla ŋaa u kuu. Nuɔmba manɔ waa hiere baa da niɛ sɪ u kuu.

27 Yesu wuɔ bel u nanɔ-na sire-yuɔ u yiɛra u gbainiŋ.

28 Yesuŋ juɔ kũŋ baa u hãalãbiemba-i ba ka waa ba kula-i, baa yuu-yo wuɔ: «Hãalãtie, bige-i ciɛ miɛ i saa gbãa donya jina daayo-i?»

29 Yesu wuɔ cira: «Jina daayo temma-i Di-ilocārälle'i gbāa donya-yuɔ yon.»

*Yesu tirii u kuliingu maama-i
(Matie 17.22-23; Like 9.43-45)*

³⁰⁻³¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba sire terienɔŋu-na a suur *Galile huonɔŋa-na ta ba karnu ba kā. Yesu taa u piye Diilon-nelma-i u pigāan u hāalābiemba-i a ce dumaanɔ-na u saa tuɔ taara molo suɔ ba saanɔ. U taa u piye baa-ba wuɔ: «Ba ka bel *Molon-Bienɔ-i hā nelbiliemba-i baa-yo ba ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yon hienma-na, sielin-yiingu-i u ka sire hel jo.»

³² Hāalābiemba saa suɔ u nelma yaanɔga-i; nɔga ba sie bi sie yuu-yo.

*Hai moloŋo-i nelbuɔ-i hāalābiemba-na?
(Matie 18.1-5; Like 9.46-48)*

³³ Yesubaa-ban kaa hi Kafarnamu-i a suur ba dūŋgu-na, Yesu wuɔ yuu u *hāalābiemba-i wuɔ: «In jon hūmelle-na, na taa na fanu na-naa nel hama-i nuɔ-i?»

³⁴ A ne da hūmelle-na, ba taa ba fanu ba-naa da ba suɔ uman nelbuɔ-i ba hōlma-na. Yesun yuu-ba dumaanɔ-na, ba finan ba saa wan weima.

³⁵ Yesu wuɔ bir tiena aa bi-ba cinciuelo ba hāi-i-na hiere a tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Na hōlma-na uman duɔ tuɔ taara u waa na yaanɔga-na, kutienɔ saaya u jina u ferɛ na hieronɔ huon-nu aa tiraa ce u ferɛ na maacembilonɔ.»

³⁶ Un waan mafamma-i, wuɔ bel bisāmbilonɔ nanɔ-i jo baa-yo ba hōlma-na. Un juɔ baa-yo, wuɔ tūu-yo aa cira:

37 «Umanɔ duɔ bel bisãmbilonɔ daayo temma-i fafamma meɪ maama-na, kuu dii ŋaa u bilaa meɪ fɛrɛ yaa-i, aa umanɔ duɔ bel muɔŋo-i fafamma, kuu dii ŋaa kutienɔ bilaa umanɔ puɔraa-mi.»

Umanɔ duɔ saa bigãan-ye, uu dii baa-ye
(Like 9.49-50)

38 Ku huonɔgu-na, Nsãa wuɔ cira: «Hãalãtie, i daa naacolɔŋo nanɔ gbuuse-niɛ aa tuɔ donya *jinabaa-ba-i, miɛ ne da u sa nyaanu-niɛ baa miɛŋo-i i ce u yan.»

39 Yesu wuɔ cira: «Baa na cie-yo. Na saa da, molo siɛ gbãa gbuuse-miɛ a ce gbɛrɛ-weɪma aa tiraa bir bɪ mi yebabalande-i terduonɔgu fanɔgu-na.

40 Umanɔ duɔ saa bigãan-ye, uu dii baa-ye.

41 Aa umanɔ duɔ ne muɔŋo-i aa hã-na hũmma-i na nyonɔ wuɔ *Kirsa baanɔ namaa, da ku fiɛ waa ciyufelle yonɔ, coima saa fa, kutienɔ siɛ naa u daluɔ-i Diilonɔ wulaa.»

Kunanɔgu bɔyaa kunanɔ-na
(Matie 18.6-9; Like 17.1-2)

42 «Bisãlmba manɔ hũyãa meɪ maama-i, umanɔ duɔ guɔl unanɔ gbeini bei Diilonɔ-hũmelle-na, sũlma haraa kutienɔ-na. Kumana ka haa-yuɔ, kuɔ baa naa to namelle u nuonɔgu-na aa sɛ-yo dii-yo nuoraan-nu, kuu naa ce bɔlbɔl yuɔ.

43 Da ŋ da ŋ nanɔga dii-ni kuubabalaanɔgu cemma-na, kar-ka ŋ nanna. Da ŋ suur Diilonɔ-nelle-na baa nanɔga diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa ŋ nammu-i mu hãi-i-na. [

44]Iamba manɔ wuyaana nuamba-i terienɔgu-na ba sa ku, aa ku dãamu sa dɪŋ.]

⁴⁵ Da η da η gboluonḡu dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, kar-ku η nanna. Da η suur Diilonḡ-nelle-na baa gboluonḡu diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η gbeini-i ni hāi-i-na. [

⁴⁶ Jiamba maḡ wuyaanḡ nuɔmba-i terienḡu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dīḡ.]

⁴⁷ Da η da η yufelle dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, hiel-de η nanna. Da η suur *Diilonḡ-nelle-na baa yufelle diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η yufienḡa-i a hāi-i-na.

⁴⁸ Jiamba maḡ wuyaanḡ nuɔmba-i terienḡu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dīḡ.

⁴⁹ «Na saa da, dāamu ka dii dāmma yiε hiere.

⁵⁰ «Dāmma-i bīḡkūfafaanḡu; ḡga da ma ji saara, namaa gbāa ce-ma niε ma tiraa ce kpēnnε? Diyaanḡ dāmma na fεreḡ nuɔ aa na bel na-naa fafamma.»

10

Ansorre bɔrɔmmaḡ-kūḡu-i (*Matie 19.1-12; Like 16.18*)

¹ Ku huonḡu-na, Yesubaa-ba sire terienḡu-na a kā *Yude, kā ka waa dii *Yurdē bomborma namma-na. Nuɔmba tiraa kūɔl ba-naa kā u wulaa. Wuɔ donḡ tuɔ piiye Diilonḡ-nelma-i u pigāanḡ-ba ḡaa uḡ cemmaḡ dumaa koko.

² *Farisiebaa-ba namba ta ba taara ba cure-yuɔ baa nelma-i, baa piε a yuu-yo wuɔ: «A saa baa miε Diilonḡ-hūmelle-i, nelienḡ nuɔ η gbāa nanna η ciεḡo-i wεi?»

³ Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «*Moisi hāa-na hama-i wuɔ na ta na ce?»

⁴ Baa cira: «Moisi hāa-ye hūmelle-i wuɔ i gbāa tiε nanna i caamba-i; ḡga da η'a η nanna-yuɔ η nyεḡḡḡ

sebe η hã-yo igēna uman̄ pigāan̄ wuɔ na ānsorre buɔra.»

⁵ Yesu wuɔ cira: «Moisi daa na tūnni sa nu ku'i cie u nyegēn̄ mafamma-i hã-na.

⁶ Da ma'i sī Diilon̄ un̄'a u jīna miwaan̄o-i *u maa biēno baa ciēno*.

⁷ *A ce dumaan̄o-na, bibiēno ka yan̄ u bīncuɔmba-i aa waa baa u ciēno*

⁸ *ba gbonu ce kuuduŋgu.** Da ba waa dumaan̄o-na, ba sa tiraa kãŋ-ba nuɔmba hãi, ba kãŋ-ba ŋaa nelduŋo.

⁹ Terien̄gu fan̄gu-na, Diilon̄ duɔ gbonu kuman̄, nelbilo saa saaya u bɔrɔ-kuɔ.»

¹⁰ Ban̄ juɔ kũŋ ciŋgu-na, u *hãalãbiemba tiraa sire nel daama-i ta ba yuu-yo.

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Uman̄ duɔ nanna u ciēno-i aa jã unan̄o, kutien̄o cie *fuocesinni, u cãlãa cediēlãno-i.

¹² Ciēno man̄ duɔ bi hel u bɔlɔ wulaa aa kã ka son̄ yan̄ga nan̄ga, ciēno fan̄o cie fuocesinni'i dumaan̄o-na.»

*Yesu cãarã Diilon̄o-i hã bisãmbiembra namba
(Matie 19.13-15; Like 18.15-17)*

¹³ Ku huon̄gu-na, baa jo baa bisãmbiembra namba-i Yesu wulaa wuɔ u ji haa u nammu-i bei a cãrã Diilon̄o-i hã-ba. U *hãalãbiemba sire ta ba nuola baman̄ juɔ baa-ba.

¹⁴ Ku saa dɔlnu Yesu-i, wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaan̄ bisãlmba ta ba jo mi wulaa, baa na cie-ba. Baman̄ dii bafamba temma-i, *Diilon̄-nelle dii bafamba diele-i.

---

* **10:8** Miwaan̄o jīnamman̄-sebe (Genèse) 2.24

15 Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Uman duɔ u saa siɛ *Diilon-nellentesinni-i ŋaa bisālāaŋo, kution siɛ gbāa suur *Diilon-nelle-na.»

16 Ku huonŋu-na, wuɔ tūu bisālŋ daaba-i aa haa u nammu-i bei aa cārã Diilonŋo-i hã-ba.

Weiŋo nan maama

(Matie 19.16-30; Like 18.18-30)

17 Ku huonŋu-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba sire biɛ hūmelle-i ta ba kã. Naacolŋo nanŋo gbar jo ji dūuna Yesu yaanŋa-na aa cira: «Hãalãtiefɛfɛi, mi saaya mi ce bige-i da mi gbāa da cicɛlma man sa tɛŋ dede-i?»

18 Yesu wuɔ cira: «Bige-i ciɛ ŋ ta ŋ bi-mi nelfɛfɛin muɔ? Da ma hel Diilonŋo-na, nelfɛfɛinŋo dii wei?»

19 Diilon un'a i tie wuɔ hūmienŋa man, ma sɪ ŋ suɔ-ya ke? *«Baa ko nelienŋo, baa ce *fuocesinni-i, baa cuo, baa kar coima ŋ haa molon-na, baa du molonŋo, ta ŋ dii ŋ to-i baa ŋ nyu-i ba nunŋu-i.»*†

20 Naacolŋ wuɔ cira: «Hãalãtie, mi duɔŋ dii mi bisãnsinninŋ ta mi ce mafamma-i hiere.»

21 Un piye dumaanŋo-na, u maama gbuu pãŋ dɔlnu Yesu-i; wuɔ ne-yo aa naa cira: «Ma tɪyãa ma diei: Kã ŋ ka suor ŋ nagãŋ-niini-i hiere aa ŋ cal gbeinŋa fanŋa-i ŋ hã sũntaamba baa-ya, ku yaa ŋ ka ce weiŋ nuɔ dɔrɔ-i-na. Da ŋ ce mafamma-i, ŋ jo ŋ ji ta ŋ nyaanu-miɛ.»

22 Naacolŋ daayo naa silaa waa weiŋo cor. Yesun juɔ wan mafamma-i, wuɔ pãŋ vãa u yaanŋa-i aa ta.

23 Un taa, Yesu wuɔ wuɔra ne u hãalãbiemba-i aa cira: «Kumanŋ ka ce weiŋo duɔ gbāa suur *Diilon-nelle-na kuu dii kpelle.»

† 10:19 Helman-sebɛ (Exode) 20.12-17

24 Nel daama cu u hãalãbiemba hõmmu-i. Yesu wuɔ tiraa tir-ma wuɔ: «Mi jẽnaan̄ namaa, Diilon̄-nelle suurma dii kpelle dɛ!

25 Na suyaa wuɔ nyɔgõmɛ duɔ gbãa cor misẽne-fuon̄gu-na kuu dii kpelle dɛ! Nga wɛiɲo duɔ gbãa suur Diilon̄-nelle-na kufan̄gu dii kpelle yan̄.»

26 Nel daama migãan̄ cu u hãalãbiemba hõmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Dumaan̄o-na, hai moloŋo-i ka gbãa kor?»

27 Yesu wuɔ ne-ba aa cira: «Nelbiliemba wulaa ma sie gbãa ce, nga wɛima sa yar Diilon̄o-i.»

28 Piɛr wuɔ cira: «Hãalãtie, aa miɛ man̄ naana i wɛima-i hiere aa tie nyaanu-niɛ fuɔ?»

29 Yesu wuɔ cira: «Mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Uman̄ duɔ ta aa yan̄ u dumɛlle-i, u hãmba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tũɔbaa-ba-i, u nyu-i, u to-i, u bisãlmba-i, sisɔ u sonni-i mɛi maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na,

30 kutien̄ un̄ ka da niman̄ hiɛma-na bande-i-na, ni ka maar un̄ taa aa yan̄ niman̄ sɔmma komuɔŋa ndii. U ka da dumien̄a-i, hãmba-i, mɔlãamba-i, nyunaamba-i, bisãlmba-i, sonni-i, aa bi da muliɛma-i naara. Aa bisɪnuɔ-i-na, u ka da cicɛlma man̄ sa tɛɛn̄ dede-i.

31 Na saa da, baman̄ taa yaan̄ga fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka bir waa huon̄-nu, aa baman̄ dii huon̄gu-na fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka ta yaan̄ga.»

*Maman̄ dii ta ma cie Yesu-i Yerusalemu-i-na
(Matie 20.17-19; Like 18.31-34)*

32 Ku huon̄gu-na, Yesubaa-ba ji sire ta ba kã *Yerusalemu. Yesu wuɔ ta nuɔmba yaan̄-na hiere. Ban̄ kãŋ dumaan̄o-na, korma don̄ ta ma da u *hãalãbiemba-i baa baman̄ naa cuu ba huon̄-nu

hiere. Yesu wuɔ bɪ u hāalābien cɪncieluo ba hāi baamba-i ba den ka tuɔ piiye baa-ba wuɔ:

³³ «Na daa in kān Yerusalemu-na kɛ? Diɛ kā, ba ka bel *Molon-Biɛŋo-i hā *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *ānjɪnamma pigāataamba-i baa-yo. Da ba hā-ba baa-yo, ba ka cira wuɔ u saaya komma aa bir-o hā *niɛraamba-i baa-yo

³⁴ ba nyɛ-yo sūlma aa tu taalni yuɔ aa muo-yo aa suɔ ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi hɪɛma-na, siɛlin-yiɪngu-i u ka sire hel jo.»

*Sebede bɛmanɟ muyaa ba natieŋa Yesu-i-na
(Matie 20.20-28)*

³⁵ Ku huonɟu-na, Sebede bɛmba manɟ waa baa Yesu-i, ba taa ba bɪ unanɟo-i Sake aa bɪ unanɟo-i Nsāa, baa piɛ Yesu caanɟ-nu ka cira: «Hāalātie, i juɔ die ji cārā bɪŋkūngu nanɟu ŋ wulaa, jande baa yagar.»

³⁶ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na'a mi ce bige-i hā-na?»

³⁷ Baa cira: «I taara da ŋ ji waa ŋ fōŋgūo-i-na, ŋ yan miɛŋo-i, u diei tɪɛna ŋ nadiɛyanɟa-na aa u diei bi tɪɛna ŋ nanyuɔyanɟa-na.»

³⁸ Yesu wuɔ cira: «Na saa suɔ nanɟ cārāŋ kumanɟ dɛ! Yaahuolo manɟ ka haa-miɛ na ka siɛ u temma haa-nei wei? Na ka siɛ muliɛŋ mei temma-i wei?»

³⁹ Baa cira: «Ūu, i ka siɛ.»

Yesu wuɔ cira: «Yaahuolo manɟ ka haa-miɛ, baa muliɛma manɟ ka bi haa-miɛ, ni ka bi haa-nei ninsonɟo.

⁴⁰ Nɟa mei siɛ gbāa pā nunɟu wuɔ mɛlŋo'i ka tɪɛna mi nadiɛŋga-na aa mɛlŋo'i ka tɪɛna mi nanyuɔŋgu-na. Muntɪɛnammu fammunɟ tigiinɟ ta mu cie bamanɟ, ba yaa ka da-mu.»

41 Ba nahāalābiɛŋ c̄ncieluo baambaŋ juo nu nel daama-i, ba hōmmu pāŋ du baa-ba.

42 Yesu wuo bɪ-ba hiere a ji tuo piiye baa-ba wuo: «Na suyaa wuo fāamaambaa-ba ce hālmaangu baa ba fāamaansinni-i aa nelbōmbōmbaa-ba ta ba haa fōŋgūo-i nuomba-na.

43 Nga ku saa saaya ku waa dumaa namaa na wulaa. Umanɛ duo tuo taara u waa nelbuo-i na hōlma-na, kutienɔ saaya u ce u fɛrɛ na maacembilonɔ;

44 aa umanɛ duo tuo taara yaanga-i, kutienɔ saaya u ce u fɛrɛ na kōrienɔ.

45 Na saa da, *Molon-Bienɔ juo kufangu jomma yaa-i hɛma-na duo ji cāa nuomba-i aa pā u fɛrɛ duo sāa ba bɔi yunni; u saa jo ba da ba ji cāa-yo.»

*Yesu puurii Bartime yufienɔ-i
(Matie 20.29-34; Like 18.35-43)*

46 Ku huonɔŋu-na, Yesu wuo kā ka hi Yeriko. A ne da nelpūŋu nanɛ temma taa ku nyaanu-yuo a naara u *hāalābiemba-i. Baŋ juo ta ba hel Yeriko-i-na da ba ta, yironɔ nanɔ waa tɛna hūmelle tūŋgu-na tuo cārā. Ba taa ba bɪ-yo Bartime aa bɪ u to-i Time.

47 Yironɛ daa unɛ nuo nuomba piiye ba cor, wuo yuu. Baa cira wuo Nasarɛtitaanɛ Yesu yaa curaanɛ. Wuo pāŋ sire tuo fara u bɪ da gbagaga wuo: «Yesu, *Davidi hāayɛlɛŋ nuo, jande ce hujarre miɛ!»

48 Unɛ faranɛ u bɪ dumaanɔ-na, nuomba bɔi baa yanɛ aa ta ba nuola-yuo wuo u budii. Wuo migāanɛ dɪi kunanɛŋu naara wuo: «Davidi hāayɛlɛŋ nuo, jande ce hujarre miɛ!»

49 Yesu wuo yiɛra aa naa cira: «Bɪɛŋ u jo.»

Baa cira: «U bɪ-ni, fɛ ɲ huɔŋga-i aa ɲ sire ɲ kã.»

⁵⁰ Yironɲ wuɔ pɔŋ nanna u jonɔro-ɔ-i aa tie sire ta tuɔ kã.

⁵¹ Uɲ kaa hi, Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «ɲ taara mi ce bige-i hã-ni?»

Wuɔ cira: «Hãalãtie, mi taara ɲ puur mi yufienɔ-i.»

⁵² Yesu wuɔ cira: «Kã! Niɲ haa ɲ nanɔga-i miɛ, ɲ kuraa.» Terduɔŋgu fanɔgu-na, naacolɲo yufienɔ pɔŋ puur. Wuɔ cu Yesu huonɲ-nu ba ta ba kã.

11

Yesu suurma-i Yerusalɛmu-i-na

(Matie 21.1-11; Like 19.28-40; Nsãa 12.12-19)

¹ Yesubaa-banɲ kaa ta ba piɛ *Yerusalɛmu-i, a saanu baa nilɛiɲa nanɔ hɔlma-i, dii *Olivitibinni-tãnungu-na, ba bɪ dinande-i Betifage aa bɪ dinande-i Betani. Yesu wuɔ wanɲ baa u *hãalãbiemba hãi wuɔ:

² «Kãan nelle manɲ i yaanɔga-na daade-i, na suurma-i, na ka da ba vaa kakũmbilonɲo nanɔ, molo saa nyugũɲ-yuɔ dede. Na fir-o na jo baa-yo.

³ Umanɲ duɔ yuu-na, na cira: «Itienɲo yaa wuɔ i ji fir-o ka hã-yo; wuɔ u ka bir jo baa-yo fiɛfiɛ.»

⁴ Baa kã ka bi da ba vaa kakũmbilonɲo nanɔ-i dumelle nande yaanɔga-na; hũmelle tũngu-na. Baa ture ta ba fir-o.

⁵ Nuɔmba waa, banamba ta ba piiye baa-ba wuɔ: «Haba-i daaba-i! Na ce bige-i dumaanɲo-na?»

⁶ Yesuɲ waanɲ manɲ baa-ba, baa bi wanɲ ma yaa-i baa-ba. Banɲ piiye dumaanɲo-na, baa yanɲ ba ta baa-yo.

7 Baŋ kãa baa-yo, baa hiel ba jonɔgorbaa-ba-i haa u huonɔgu-na aa Yesu wuɔ nyugũŋ tiena-yuɔ.

8 Nuɔmba fɔŋgũɔ baa hiel ba jonɔgorbaa-ba-i fara-bɛi hũmelle-na Yesu tuɔ wuɔ ba dɔrɔ u kã. Ba-namba kar fiɛlu ta ba jina.

9 Bamaŋ waa u yaanɔga-na baa u huonɔgu-na hiere baa ta ba piiye da gbagaga wuɔ:

«Diilonɔ temma si dii.

Itien uŋ saan u maŋ jo, Diilo baa-yo!*

10 I bincɔinɔ-i *Davidi fɔŋgũɔ temma yaa juɔŋ!

Diilo migãaŋ-yo hã-ye.

Dɔrwuonɔ temma si dii!»

11 Yesuŋ kaa suur Yerusalemu-i-na, wuɔ kã *Diilodubuɔ-i-na ka wuɔra ne kumaŋ ciɛŋ hiere. Bãanɔgu naa tɪ tɪ, wuɔ ta baa u hãalãbiɛŋ cɪncieluo ba hãi baamba-i a kã Betani.

Yesu ciɛ yensãanɔgu nanɔgu kuol

(Matie 21.18-19)

12 Ku cuo kaala-i-na, Yesubaa-ba sire Betani-i-na ta ba kã *Yerusalemu-i-na, a ne da nyulmu waa Yesu-i-na.

13 Ba kaa hi hɔlma namma-i, wuɔ da *yensãanɔgu nanɔgu fiɛlu gbu caa da fafamma ŋaa ku maan, a ne da ku mamman-huonɔgu'i saa waa huonɔgu fanɔgu-na. Yesu wuɔ haar duɔ ka ne sɪ u ka da biɛŋa kuɔ. Uŋ kaa piɛ, wuɔ da fiɛgbãŋgbãŋlãndu yon du kula.

14 Wuɔ gbɛ yensãanɔgu-i u *hãalãbiɛmba yufelle-na wuɔ: «Ma bãlãa nyunɔgo; nan cɛraa ŋ ji maŋ biɛŋa hã molo wuɔ.»

* 11:9 Gbelieman-nalãanɔgu (Psaume) 118.25-26

*Yesu duɔnya torgociraamba-i hiel-ba
Diilodubuɔ-i-na*

(Matie 21.12-17; Like 19.45-48; Nsaa 2.13-22)

¹⁵ Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalemu-i, wuɔ kã *Diilodubuɔ-i-na ka donya niisuornintaamba-i baa niisãanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa kã ka tiŋ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa sɛ bamaŋ suoraŋ nɔnsɔr ba huriimba-i ba titiɛŋa-i nanna,

¹⁶ aa cie-ba wuɔ molo baa suur baa kuusuorŋgu Diilodubuɔ dumelle-na.

¹⁷ Uŋ cie mafamma-i, wuɔ biɛ Diilon-nelma-i tuɔ piye u pigãaŋ-ba wuɔ: «Ma nyegãaŋ Diilon-nelma-na wuɔ: *Ba ka ta ba bi mi dũŋgu-i niliŋa-i hiere a Diilojaaldũŋgu.*»† Ma sinni niɛ namaa ce-ku cuo ba terienŋu?»

¹⁸ Nel daama kã ka hi *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *ãnjĩamma pigãataamba-i. Baa pãŋ ta ba taara-yuɔ baa komma. A ne da u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor, a ce dumaŋo-na ba taa ba kãalã-yuɔ.

¹⁹ Bãaŋguŋ juɔ suur huɔŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu-i baa u *hãalãbien baa hel nellen-huɔŋga-na.

A haa ŋ nanŋa-i Diilonjo-na ku fa weima

(Matie 21.20-22)

²⁰ Ku cuo kaala-i-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba naar sire biɛ hũmelle-i. Baŋ kaa hi *yensãaŋgu terienŋu-i, ba'a ba ne da ku kuolaa baa ku yuŋgu-i hiere.

²¹ Mamaŋ cie cor hiere ba kãmma-na *Yerusalemu-i-na, maa tiɛnu Pier. Wuɔ tuɔ piye

---

† 11:17 Isayi (Ésaïe) 56.7

baa Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, ne, ninɔ waasaan yensãanɔ maŋ, ku kuolaa hiere.»

²² Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Haan na nanɔa-i Diilonɔ-na.

²³ Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Da na haa na nanɔa-i Diilonɔ-na, na gbãa gbẽ tãnuɔ daaku-i wuɔ: «Juur ɔ halanɔ bande-i-na ɔ ka suur nuoraanɔ-na», aa ma bi ce. Nɔa nanɔ waanɔ manɔ, da na saa hũu-ma wuɔ ma gbãa ce, ma siɛ bi ce.

²⁴ Ku'i ciɛ mi ta mi piiye baa-na miɛ: Da na ta na cãrã kumanɔ Diilonɔ wulaa, na saaya na hũu-ma wuɔ na daa ku binɔkũnɔ-i ti. Da na hũu-ma, ku yaa Diilonɔ ka hã-na baa-ku.

²⁵ Aa da ɔ'a ɔ cãrã Diilonɔ-i, a ji ne da molo cãlãa-ni, ce kutienɔ-i jande aa ɔ hiel-ma ɔ huɔnɔga-na, ku yaa nuɔ ninɔ ciɛ manɔ, na To manɔ dɔrɔ-i-na u ka bi ce-ni jande aa hiel-ma u huɔnɔga-na. [

²⁶ Nɔa da na'a na sa hiel nuɔn-maama-i na hɔmmu-na, na To manɔ dɔrɔ-i-na, u siɛ bi hiel na-maa maama-i u huɔnɔga-na.]»

*Hai hãa Yesu-i hũmelle-i u tuɔ ce u maacemma-i?
(Matie 21.23-27; Like 20.1-8)*

²⁷ Yesubaa-ban kaa hi *Yerusalemu-i, baa kã *Diilodubuɔ-i-na. Yesu wuɔ tuɔ wuɔra u binɔ dumellen-huɔnɔga-na. *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjĩnamma pigãataamba-i a naara nelle binɔcũmba sire jo u wulaa

²⁸ ji yuu-yo wuɔ: «Ninɔ cenɔ manɔ daama-i, hai molonɔ-i hãa-ni hũmelle-i ɔ ta ɔ ce-ma?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi ka bi yuu-na baa nelma diei, da na siɛ-mi, mi ka pigãan-na umanɔ hãa-mi hũmelle-i.»

30 Aa naa yuu-ba wuɔ: «Hai moloŋo-i naa puɔr Nsãa jo ji tuɔ *batisenɲ nuɔmba-i? Diilonɲo'i naa puɔr-o waa nelbiliemba'i naa puɔr-o?»

31 Baa doŋ ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Die cira Diilonɲo'i puɔraa-yo, u ka cira: «Naŋ suyaa-ma dumaanɲo-na bige-i cie na saa hũu u nelma-i?»

32 I sie bi sie cira nelbiliemba'i puɔraa-yo.» Nuɔmba-i hiere baa suyaa wuɔ Nsãa waa *Diilonɲo-puɔrbilonɲo, da ŋ da ba ciera nelbiliemba'i puɔraa-yo, maacemma haraa-bei.

33 Baa naa ba cira: «I saa suɔ moloŋo maŋ naa puɔr-o.»

Yesu wuɔ bi cira: «Muɔ mi sie bi pigãan-na umanɲ hãa-mi hũmelle-i mi ta mi ce miŋ ceŋ mamanɲ daama-i.»

12

Suontienɲo nanɲo baa u maacenciraamba (Matie 21.33-46; Like 20.9-19)

1 Ku huonɲu-na, Yesu wuɔ bie gbãɛini tuɔ nanɲ baa-ba wuɔ: «Naacolɲo nanɲo diyaa *ɛresɛ-suonɲu aa kalla-kuɔ. Uŋ kalaaya-kuɔ, u hiŋ fuonɲu ba da ba ta ba kãmal ɛresɛ-i, aa ce felge ba ta ba nyugũŋ ba niya suonɲu-i. Uŋ cie mafamma-i, u bie maacenciraamba jina-kuɔ aa ta kã nelle.

2 «Tibibienɲa karmanɲ juɔ hi, wuɔ puɔr u maacembilonɲo nanɲo-i maacenciraamba wulaa, wuɔ u ji hũu fuɔ yufelle-i ka hã-yo.

3 Maacembilonɲ uŋ juɔ, maacenciraamba bel-o muo-yo aa bir-o ba saa hã-yo biŋkũŋgu.

4 U tiraa puɔr maacembilonɲo nanɲo ba wulaa. Baa muo ufanɲo-i kaasinya-yuɔ aa naa tuora-yuɔ.

⁵ U tiraa puɔr maacembilonɔ nanɔ ba wulaa. Baa ko ufaɔnɔ-i. Ba muyaa ba fɔŋgũɔ aa ko ba fɔŋgũɔ.

⁶ Maacembiemba ji tɪ suontienɔ wulaa aa ku tɛ u bɛduɔla yaa-i. U cira: «Fiɛfiɛ fuɔ, mi ka puɔr mi bɛduɔla yaa ba wulaa. Fuɔ duɔ kã, ba ka kãŋ-yo.» Aa ce bɛpolɔ sire ta.

⁷ Maacenciraambaŋ juɔ'a ba ne da bɛpolɔ jo, baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ciiluwuotienɔ yaa juɔŋ daayo, yaaŋ duɔ jo i ko-yo aa ciilunɔ ce miɛ kũŋgu.»

⁸ Ba siire ku yaa nuɔ-i, naacombilonɔ uŋ hii, a bel-o ko-yo, aa hel baa-yo suonɔgu-na ka nanna.»

⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontienɔ daa u ka ce bige-i fiɛfiɛ-i-na? U ka jo ji ko maacenciraanɔ daaba-i aa hã banamba baa suonɔgu-i.

¹⁰ Na saa kalaŋ nel daama-i Diilonɔ-nelma-na wei wuɔ:

*«Dumarãambaŋ ciinaana kpãŋkpara man,
u yaa juɔ bella dũŋgu-i.*

¹¹ *Ku ciɛ nerma miɛ i wulaa.*

Itienɔ yaa wuɔ ma ce dumaanɔ-na.»*

¹² *Yuifu ba yuntaamba pãŋ suɔ wuɔ Yesu naan gbãnalãanɔ daaku-i hã ba yaa-i. Baa ta ba taara ba bel-o. A ne da ba taa ba kãalã nuɔmba-i, baa naa ba yaŋ-yo aa ta.

*Nampo saaya u pã hã jãmatigi-i wei?
(Matie 22.15-22; Like 20.20-26)*

---

* **12:11** Gbeliemaŋ-nalãanɔgu (Psaume) 118.22-23

13 Ku huɔŋgu-na, baa ji puɔr *Farisiɛbaa-ba namba-i baa *Erɔdi baamba namba-i Yesu wuɔ-laa, wuɔ ba ka gbɛŋ baa-yo bel-o fuɔ fɛrɛŋ nuŋ-ɛndaanɔgu-na.

14 Baŋ kɛa, baa cira: «Hɛalɛtie, i suyaa wuɔ ŋ waŋ ninsoŋo yaa-i, ŋ sa kɛalɛ neliɛŋo baa ŋ ninsoŋo-i, ŋ sa bi ce ciɛluɔ. N gbu ŋ pigaaŋ nuɔmba-i Diilonɔ-hɛmelle yaa kelkel.» Aa naa yuu-yo wuɔ: «A saanu baa miɛ hɛmelle-i, ku saaya i tie pɛ nampo-i i hɛ *Oromɛ ba *jɛmatigi-i wei?»

15 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Na taara na cure muɔmɛi wei? Hɛa-minɔ warbelle mi ne.»

16 Baa hɛ-yo warbelle-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba ciɛ hai yuŋgu-i diɛ?»

Baa cira: «Ba ciɛ Oromɛ ba jɛmatigi yuŋgu.»

Wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Ba nyɛgaaŋ hai yerre-i diɛ?»

Baa cira: «Ba nyɛgaaŋ Oromɛ ba jɛmatigi yerre'i diɛ.»

17 Yesu wuɔ cira: «Kumaŋ da ku waa jɛmatigi kɛŋgu-i, pɛaŋ-kuŋ na hɛ jɛmatigi-i baa-ku, aa kumaŋ da ku bi waa Diilonɔ-kɛŋgu-i, na bi pɛ-ku na hɛ Diilonɔ-i baa-ku.» U kɛŋ kuɔ cu ba hɔmmu-i.

Kuomba siremmaŋ-kɛŋgu-i

(Matie 22.23-33; Like 20.27-40)

18 *Sadusiɛbaa-ba wulaa kuomba siɛ sire. Banan baa kɛ ka gbɛ Yesu-i wuɔ:

19 «Hɛalɛtie, *Moisi nyɛgaaŋ nelma namma hɛ-ye wuɔ: «*Umaŋ duɔ saa da bilonɔ baa u ciɛŋo-i aa ku aa yaŋ-yo, u hɛaŋo saaya u biɛ-yo a hoŋ bilonɔ hɛ kulonɔ-i.*»†

† 12:19 Anɔŋnamma tiyemmaŋ-sebɛ (Deutéronome) 25.5-6

²⁰ A ne da naacombiamba namba waa niehāi ba nyu wulaa. Məlŋo sire jā ciɛŋo, u saa da bilonjo baa-yo aa ku.

²¹ Umanj cuu-yo, u bie ciɛŋo-i u saa da bisālmba baa-yo, fuo u ku aa yan-yo. Sielin-wuonjo-i maaduoma.

²² Ba kuu dumɛi ka gbuo hiere unaa saa ji da bilonjo baa ciɛŋ daayo-i. Ku huonju-na, ciɛ fuo fɛrɛ suɔ tuɔ nyaanu-bei.

²³ Ba hieronjo-na banj diyaa-yo ba ciɛŋo cor, kuonj da ba ji sire, u ka ce hai wuonjo-i?»

²⁴ Yesu wuo cira: «Na piera. Aa na suyaa kumanj ciɛ na pira wei? Na saa suɔ Diilonj-nelma-i, aa na saa bi suɔ u himma-i ku'i ciɛ.

²⁵ Na saa da, kuonj da ba ji sire, cadiile sie waa. Ba ka waa ŋaa *dɔrpɔpuɔrbiemba.

²⁶ Kumanj ŋaa kuomba siremmanj-kūŋgu-i, Moisiŋ piye dāamu nanj bilaa pɛrfielu‡ manj du maama-i Diilonj-nelma-na terienju manj nuɔ-i, na saa kalanj ku terienju-i wei? Ma nyegāan terienju-na wuo: Diilonjo gbiɛ Moisi-i wuo: ‹*Abiramu Diilonjo yaa muɔŋo-i, *Isaki Diilonjo yaa muɔŋo-i, *Yakɔbu Diilonjo yaa muɔŋo-i.›§

²⁷ Ku pigāan wuo Diilonjo-i cicɛlmantaan-wuonjo, bikuonj-wuonjo si. Na piera bai.»

*Nelma manj dii yunju Diilonj-nelma-na
(Matie 22.34-40; Like 10.25-28)*

²⁸ *Anjinamma pigāatienjo nanj unj daa Yesu suyaa *Sadusɛbaa-ba siɛma, wuo pie u caan-nu a yuu-yo wuo: «Diilonj unj ciɛra i tie wuo hūmienja manj hiere, hade-i yunju?»

---

‡ 12:26 Helmanj-sebe (Exode) 3.2-6 § 12:26 Helmanj-sebe (Exode) 3.2,6

29 Yesu wuɔ cira: «Hümelle maŋ yuŋgu, di yaa daade: <*Isirahel-baaŋ namaa, karaaŋ na tünni-i! Diilonɔ yaa Itienɔ-i u diei yonɔ.

30 *Ŋ saaya ŋ dɔl Itienɔ-i Diilonɔ-i baa ŋ huɔŋga-i hiere, baa ŋ kusũŋgu-i hiere, baa ŋ añjɔguɔma-i hiere, baa ŋ fɔŋgũɔ-i hiere.*»*

31 Mamanɔ cuu mafamma-i ma yaa daama: *Ŋ saaya ŋ dɔl ŋ nanolɔ-i ŋaa niŋ dɔl ŋ fɛɛ dumaa.*† Diilonɔ uŋ'a i tie wuɔ hümienɔ maŋ hiere, a hãi-waanɔ daaya yaa yuŋgu.»

32 Anjɔnamma pigãatienɔ wuɔ cira: «Hãalãtie, ŋ waanɔ ninsonɔ, Diilonɔ dii u diei yonɔ, unanɔ si dii yanɔga nanɔga.

33 Terienɔgu fanɔgu-na, ku saaya neliɛŋo neliɛŋo, u dɔl-o baa u huɔŋga-i hiere, baa u añjɔguɔma-i hiere, baa u fɔŋgũɔ-i hiere; aa u saaya u dɔl u nanolɔ-i ŋaa uŋ dɔl u fɛɛ dumaa. Kufanɔgu bɔyaa tãmmaŋ-niini pãmma-na.»

34 Yesu wuɔ ne da u siyaa-yo baa cẽcẽmunɔgu. Wuɔ cira: «Ŋ saa maa baa *Diilon-nelle-i.» A hel mafamma-na, molo saa tiraa sie yuu-yo baa weima.

Konkortienɔ bige-i baa Davidi-i?

(Matie 22.41-46; Like 20.41-44)

35 Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ bie Diilon-nelma-i tuɔ piiye u pigãanɔ nuɔmba-i *Diilodubuɔ-i-na aa ji yuu-ba wuɔ: «Bige-i cie Diilonɔ uŋ pãa nuŋgu-i aa saanɔ *Konkortienɔ maŋ, *anjɔnamma pigãataamba ta ba piiye wuɔ u ka waa *Davidi hãayɛlɔ? Ba taara ba wanɔ wuɔ nie dumaanɔ-na?

---

* **12:30** Anjɔnamma tiyemmanɔ-sebe (Deutéronome) 6.4-5 † **12:31** Buolmanɔ-sebe (Lévitique) 19.18

36 Ma sɪ Davidi fuɔ fɛɛ-i, *Diilonɔ-ɣalle ciɛ u nyɛgɛŋ-ma wuɔ:

«Itienɔ gbɛ mi Tienɔ-i wuɔ:

«Jo ŋ ji tɛna mi caaŋ-nu

aa ŋ yaŋ mi mal ŋ bigaaraamba-i hã ŋ ce ŋ baaŋgu-i bei.»‡

37 «Diilonɔ un pãa nuŋgu-i aa saaŋ Konkortienɔ maŋ, Davidi fuɔ fɛɛ bi-yo u Tienɔ, u ce niɛ aa ce u hãayɛlɔ yon?»

Yesu firiiye anjɪnamma pigãataamba-i

(Matie 23.1-36; Like 20.45-47)

Nuɔmba boi waa ta ba nu Yesu tuɔ piiye. U nelma taa ma dɔlɔnu-bei ma cor.

38 Wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Bilaaŋ na fɛɛ, baa na ta na ce *anjɪnamma pigãataamba temma-i, ba maacemma saa fa: Ba hinu ba dii jonɔorbɔmbɔmbaa, aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba piɛ ba jaal-ba.

39 Da ba suur *Diilonelhaalãdũŋgu-na, sisɔ da ba kã kãlle maŋ nuɔ-i, ba taara ba tɛna yaaŋ-na.

40 Da ba ce ba bel diilonɔ-i a hũu bikulcaamba nagãŋ-niini-i wuo-ni, a ne da da ba'a ba cãrã Diilonɔ-i ba cãrã-yuɔ da agaga wuɔ nuɔmba cira bafamba faa. Kumaŋ ka haa-bei, ku ka balan cor.»

Bikulciɛŋo naŋo maama

(Like 21.1-4)

41 Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ kã ka tɛna kek-eriɛŋgu caaŋgu-na *Diilodubuɔ-i-na tuɔ ne nuɔmba ta ba dii ba gbeiŋa-i ba hã Diilonɔ-i. Waamba boi taa ba kã ba dii gbeibɔmbɔmbaa.

42 Bikulcesũntienɔ naŋo jo ji dii tãmabienɔ hãi.

‡ 12:36 Gbeliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 110.1

⁴³ Yesu wuɔ bi u *hāalābiemba-i a tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsono-i baa-na: Cien daa un diyaa kuman, ku maaraa banamban diyaa kuman hiere.

⁴⁴ Bafamba paraa dii aa yan boluongu; nga cien daa un diyaa kuman, ku yaa waa u yungu-na yon; kunangu si dii yanga nanga.»

13

Maman ka da nelbiliemba-i aa miwaanjo suɔ duɔ ti

(Matie 24.1-2; Like 21.5-6)

¹ Yesun juɔ tuɔ hel *Diilodubuɔ-i-na, u *hāalābilonjo nanjo tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Hāalātie, ne dubuɔ daayo temma-i! Ne ban maa-yo baa tāmpienja man! A faa cor!»

² Yesu wuɔ cira: «Ŋ daa dūngu man daaku-i ke? Yiingu dii baa yiingu ku ka fara hiere hīema-na!»

(Matie 24.3-14; Like 21.7-19)

³ Ban kaa hi *Olive-tibinni-tānūngu-i, Yesu wuɔ tīena bir u yaanga-i *Diilodubuɔ-i-na. A ne da huongu fangu-na, Pier baa Sake baa Nsāa, a naara Andere, ba yaa waa baa-yo yon. Baa yuu-yo wuɔ:

⁴ «Hāalātie, nin waan nelma man daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce nie suɔ ma cemman-huongu-i?»

⁵ Yesu wuɔ cira: «Gbāan molo baa ji pira-nei.

⁶ Nuamba bɔi ka jo ji bie mi yerre-i ce-de bafamba diele. Uman duɔ jo, u ka cira wuɔ Diilon un pāa nungu-i wuɔ u ka saan *Konkortienjo man, u yaa ufanjo-i. Ba ka pira nuamba bɔi.

⁷ Da na ji da berru ce terni-na hiere, baa na tie holle. Mafamma saaya ma ce, ɲga miwaanjo tɪmma'i siɛ pɔŋ waa huɔŋgu faŋgu-na.

⁸ Nuɔmba kaa ta ba gɔŋ siyaabaa siyaabaa, baa nilɛiŋa nilɛiŋa. Hiɛma kaa ta ma wuɔra ma sagalla. Nyulmu kaa bi waa. Nifanni-i daani-i hiere hãaŋo. Ku domma'i dumaanjo-na.

⁹ «Namaanjo-i, mi ka gbuya-nei jina. Ba ka bi-na fãamaambaa-ba wulaa. Ba ka muo-na *Diilonelhãalãdũnni-na. Ba ka kã baa-na fɔŋgɔtaamba wulaa, baa nellentaamba wulaa mei maama-na. Huɔŋgu faŋgu'i nuɔ-i na ka da na fɛrɛ piiye mi maama-i baa-ba.

¹⁰ Aa miwaanjo suɔ duɔ tɪ, nuɔmba-i nilɛiŋa-na hiere ba saaya ba nu *Neldɔdɔlma-i ka saa.

¹¹ Da ba ji bel-na ta ba kã baa-na fãamaambaa-ba wulaa, baa na tie holle wuɔ na siɛ ka suɔ naŋ ka waŋ mamaŋ. Da na ka hi, mamaŋ da ma ka par hãna, na waŋ ma yaa-i. Ma siɛ ji hel namaa hɔmmuna, ma kaa hel *Diilonɔ-Yalle huɔŋ-na.

¹² «Banamba kaa bel ba fɛrɛŋ hãmba-i a hã ba ko-ba, banamba ba fɛrɛŋ mɔlbaa, banamba ba bisãlmba, banamba bi sire pu baa ba bɪncuɔmba-i aa ce ba bel-ba ko-ba.

¹³ Nuɔmba-i hiere ba kaa bigãaŋ-na mei maama-na. ɲga umaŋ duɔ nyaar ji hi ku bãlma-i, kutienjo ka kor.»

(Matie 24.15-28; Like 21.7-19)

¹⁴ «Nuɔni maŋ da ɲ kalaŋ terienɲ daaku-i, ɲ gbãŋ kpelle ɲ suɔ ku yuŋgu-i. Da na ji da Terbiɛnatiɛnjo juɔ ji tɪɛna terienɲgu maŋ u saa saaya u tɪɛna-kuɔ* ,

* **13:14** Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11

namaa namaŋ da na ji waa *Yude-i-na, na ta na gbar na kã tãnniŋ.

15 Umanɔ duɔ ji waa u dũŋgu dɔrɔ-i-na, u hiire u tuɔ gbar; u baa cira u suur biɛ biŋkũŋgu dũŋgu-na.

16 Umanɔ duɔ ji waa suonɔ-nu, u baa cira u jo ciŋ-nu ji biɛ waanɔ-joŋgoruo.

17 Kusũntaamba-i baa biantaamba-i, sũlma haraa-bei yinni fanni-na.

18 Taa na cãrã Diilonɔ-i ku baa ji ce waanɔ-huɔŋgu.

19 Diilonɔ un jĩena miwaanɔ-i ji hi baa nyunɔgo, yaahuolo maŋ temma-i saa da nelbiliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa da ma hel ufanɔ-na, u temma sa ji da-ba.

20 Kuɔ Itienɔ saa naa hiel kunanɔgu yinɔ daani-na, molo naa saa kor. Nga u yufellenɔ hilaa bamanɔ nuɔ-i, u niɛ ba yaa-i aa hiel kunanɔgu niɛ.

21-22 «Na saa da, coikartaamba ka ta ba jo; umanɔ duɔ jo, wuɔ Diilonɔ un pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saanɔ *Konkortienɔ maŋ, u yaa ufanɔ-i, banamba ka cira bafamba *Diilopɔpuɔrbiemba. Ba ka ce nelma bɔi baa gbɛɛ-weima bɔi da ba pira halle Diilonɔ yufellenɔ hilaa bamanɔ nuɔ-i. A ce dumaanɔ-na, umanɔ duɔ ji gbẽ-na wuɔ Diilonɔ un pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saanɔ Konkortienɔ maŋ uu dii bande, sisɔ uu dii daalei, baa na hũu-ma, u tãal-na.

23 Terienɔgu fanɔgu-na, bilaanɔ na fɛɛɛ, mi gbuɔya-nei jĩna.»

(Matie 24.29-31; Like 21.25-28)

24 «Yaahuolo daa duɔ tuɔ bãl, *bãanɔgu ka bir cure, cɛiŋo ka ce da bĩntũu.*

25 *Mɔɛŋa ka par diire, bĩmbinni maŋ dɔrɔ-i-na hiere*

ni ka halan ni fonni-na. †

²⁶ «Huɔŋgu fanɔu'i nuɔ-i ba ka da *Molon-Bieŋo jo duherru-na. Ba ka da u yuntesinni-i baa u bɔbɔima-i.

²⁷ Duɔ jo, u yufellen hilaa baman nuɔ-i, u ka ce *dɔrpɔpuɔrbiemba wuɔra terni-na hiere baa hɛma-na hiere a tigiin-ba terduɔŋ-nu.»

(Matie 24.32-35; Like 21.29-33)

²⁸ «Na saa da *yensãanɔu-i, da na ji da ku caa fiɛlu-i, na bi suɔ kerre ifelle hii.

²⁹ Kuuduɔŋgu yaa-i, da na bi ji da maman daama ce, na saaya na suɔ wuɔ *Molon-Bieŋo jomma piyaa.

³⁰ Mi wan ninsoŋo-i baa-na, nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuɔmba namba aa ba suɔ ku.

³¹ Dɔrɔ-i baa hɛma-i ni ka gbuo, ŋga meɪ nelma sa ji gbuo dede.»

(Matie 24.36-44)

³² «Ŋga kuman ŋaa yiinɔu fanɔu fɛɛ-i, sisɔ huɔŋgu fanɔu fɛɛ-i, molo sa suɔ-ku. Halle *dɔrpɔpuɔrbiemba famba fɛɛ-i dɔrɔ-i-na baa Bɛpolŋ fuɔ fɛɛ-i, ba sa suɔ-ku. Tuonɔ yaa suyaan-kun u diei yon.

³³ Nan'a na sa suɔ yiinɔu-i, baa na duɔfũŋ.

³⁴ Mi gbãa saa-ku baa naacolŋo nan maama. U taa u kã nelle. Uŋ'a u ta, u dii u dumelle wɛima-i hiere u maacembiemba nan-na; nelieŋo nelieŋo baa u maacemma. Uŋ ciɛ mafamma-i, u wan baa uman taa u niya fondumelle-i wuɔ: «Baa duɔfũŋ!»

³⁵ Terienɔu fanɔu-na, baa na bi duɔfũŋ, na sa suɔ dumellentien uŋ ka jo huɔŋgu man nuɔ-i: U ka jo

† 13:25 Niɛŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 13.10; 34.4.

dānambāaŋ-nu wa, isuɔholleŋ wa, kəhɔlaamba-na wa, cucuuyun-nu wa, na sa suɔ.

³⁶ Duɔ fiɛ jo huɔŋgu huɔŋgu, na baa yan u jo ji da na duɔfūŋ.

³⁷ Miŋ waan mamaŋ daama-i baa-na, mi bi wan maaduɔma famma yaa-i baa nuɔmba-i hiere wuɔ ba baa duɔfūŋ.»

14

Ba saa Yesu belman-^{maama-i}

(Matie 26.1-5; Like 22.1-2; Nsaa 11.45-53)

¹ *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pigāataamba taa ba taara nelma da ba cure Yesu-i gbāa bel-o ko-yo. *Kɔrsīnni tīmman-ponsaanɔgu-i, baa *baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo man nuɔ-i u kūŋgun juɔ tiɛ yinni hāi aa da ni hi,

² baa ta ba piye wuɔ: «I saa saaya i bel-o ponsaanɔgu hɔlma-na ni ma'i sɪ ku ka du.»

Ciɛŋo nanɔ kūɔna natikolo Yesu yunɔgu-na

(Matie 26.6-13; Nsaa 12.1-8)

³ Yibienɔ faŋa-na Yesu waa Betani baa u *hāalābiemba-i tuɔ wuo niwuoni *jardāaman waa Simɔ man nuɔ-i u dumelle-na. Ciɛŋo nanɔ jo baa natikolo nanɔ *alabati-kamoeleŋ. Natikolo faŋo ciɛ baa *naar-yɔmma ma kula. U sullu waa kpelle. Un juɔ, wuɔ kaya kamoele nunɔgu-i aa kūnna natikolo-i Yesu yunɔgu-na.

⁴ Nuɔmba man waa, banamba hɔmmu pāŋ du baa ciɛŋ daayo-i. Baa ta ba piye wuɔ: «Bige-i ciɛ u bīɛna natikolofɛfiɛŋ daayo-i temma-i?

5 Uu naa gbãa suor-o *deniebaa nuɔsũɔ komuɔŋa ndii a kãyã sũntaamba-i.» Aa ta ba waana.

6 Yesu wuɔ gbě-ba wuɔ: «Yaanɔ cieiŋo fiisa! Bige-i cie na ta na guɔla u huɔŋga-i? Uŋ cie kumanɔ mie daaku-i, ku faa.

7 Sũntaamba-i dii baa-na bãanɔŋu-i baa isuɔŋgu-i; na gbãa kãyã-bei huɔŋgu maŋ dɔlaanu-nei. Nɔga muɔmi si dii baa-na gbula.

8 Cieiŋ daayo cie u kuusaanunɔŋgu yaa-i: U kũɔna natikolo-i mie tuɔ cie mi kuliŋ-yiŋgu yaa-i.

9 Yaanɔ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Neldɔdɔlma da ma waŋ terienɔŋgu terienɔŋgu hiɛma-na bande-i-na, cieiŋ daa uŋ cie mamanɔ daama-i, ba ka bi ta ba waŋ-ma nuɔmba ta ba suɔ-ma.»

*Yuda suuraa Yesu-i
(Matie 26.14-16; Like 22.3-6)*

10 Yesu *hãalãbienɔ cinciɛluo ba hãi baamba-na, ba nanɔ bɩŋ umanɔ *Yuda-Isikaro-i, wuɔ ta ka waŋ baa *Diilojigãntaamba yuntaamba-i wuɔ fuɔ gbãa kãyã-bei ba bel Yesu-i.

11 Kuɔ gbuu silaa dɔlnu-bei. Baa pã nunɔŋu baa-yo wuɔ duɔ gbãa ce-ma, ba ka hã-yo gbeinɔ. Yuda wuɔ doŋ tuɔ taara uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

*Yesu ce kɔrsinni timmanɔ-ponsaanɔŋu-i baa u
hãalãbiemba
(Matie 26.17-25; Like 22.7-14,21-23; Nsãa 13.21-30)*

12 *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuɔ-i u ponsaanɔŋu yidiɛlãŋgu-na, banɔ konɔ *kɔrsinni timmanɔ-ponsaanɔŋu niikonni-i yiŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu *hãalãbiemba yuu-yo wuɔ: «Hãalãtie, ŋ taara

i ka ce kɔrsɪnni tɪmmaŋ-ponsaanɟu niiwuoni-i terienɟ haku-i nuɔ-i a hã-ni?»

¹³ Yesu wuɔ waŋ baa ba hãi wuɔ: «Kãaŋ nellenɟ-huɔŋga-na na ka da naacolɟo naŋo tũyãa hũmmaŋ-bũnaŋga, na cu u huonɟ-nu.

¹⁴ Duɔ ka suur dumɛlle maŋ nuɔ-i, na suur baa-yo. Da na suur, na waŋ baa dumɛllentienɟo-i wuɔ hãalãtienɟ wuɔ u pigãaŋ-na dũŋgu maŋ uŋ ka hã-yo baa-ku u wuo kɔrsɪnni tɪmmaŋ-ponsaanɟu niiwuoni-i baa u hãalãbiemba-i.

¹⁵ U ka pigãaŋ-na dubuɔ naŋo dɔrɔ-i-na. U tigiinɟ ti; bimbɪnni-i dii-yuɔ. Na ce niiwuoni-i kusuɔŋ-nu'i i ka wuo.»

¹⁶ Hãalãbiemba ta. Baŋ kãa ka hi, ba bi da-ma ŋaa Yesuŋ waanɟ-ma dumaa. Baa ce niiwuoni-i.

¹⁷ Bãaŋɟuŋ juɔ suur, Yesu wuɔ jo baa u hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-i.

¹⁸ Baŋ juɔ tɪena ta ba wuo niiwuoni-i, Yesu wuɔ cira: «Yaanɟ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Na hɔlma-na, unaa ka hel mi huonɟ-nu; kutienɟo-i dii tuɔ wuo baa-mi bande-i-na.»

¹⁹ Ba yammu pãŋ vãa. Baa ta ba yuu-yo ba da-ba-diei. Umanɟ duɔ puur wuɔ: «Hãalãtie, muɔmei wei?»

²⁰ Yesu wuɔ cira: «Kutienɟo dii hãalãbien cɪncieluo ba hãi baanɟ namaa hɔlma yaa nuɔ-i; kutienɟo wuo baa-mi kaladuɔŋ-nu.

²¹ *Molon-Bienɟo ka ku ŋaa Diilonɟ-nelmanɟ waanɟ-ma dumaa, nuharuŋgu si dii-meɪ. Nɟa umanɟ ka hã-ba baa-yo ba ko-yo, sũlma haraa kutienɟo-na; bɔlɔl uu naa baa hoŋ.»

(*Matie 26.26-30; Like 22.15-20; Kor. dɛ. 11.23-25*)

22 Baŋ waa ta ba wuo niiwuoni-i, Yesu wuɔ ji biɛ *buruo, aa jaal Diilonɔ-i aa bũlnu-yuɔ hã-ba aa cira: «Hũyãaŋ, mi kũɔma yaa daama.»

23 Ku huonɔgu-na, u biɛ duvɛŋɔ ciŋ-na aa jaal Diilonɔ-i aa hã-ba baa-yo ba nyɔŋ hiere.

24 Baŋ juɔ nyɔŋ tĩ, wuɔ cira: «Mi tãmma yaa-i; tobisifɛlenniŋ-tãmma yaa-i. Ma ka kũnna nuɔmba bɔi maa-na.»

25 Aa cira: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Ni *Diilonɔ-nellen sĩ, mi siɛ tiraa nyɔŋ duvɛŋɔ.»

26 Ku huonɔgu-na, baa hãl nɛini gbɛliɛŋ Diilonɔ-i aa sire ta kã *Olivi-tibinni-tãnuŋgu-na.

Yesu gboya Pier wuɔ u ka ciina-yuɔ

(Matie 26.31-35; Like 22.31-34; Nsaa 13.36-38)

27 Yesubaa-baŋ kãa *Olivi-tibinni-tãnuŋgu-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Ma nyɛgãaŋ Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «*Mi ka ko ãnciinaŋo-i aa yaŋ tulmba pisalla.*» *» Yesu wuɔ cira: «Terienɔgu faŋgu-na, namaa na ka nanna-miɛ hiere.

28 Nga da mi ji sire, mi ka kã ka cie-na *Galile-i-na.»

29 Pier wuɔ cira: «Banamba da ba fiɛ nanna-niɛ, muɔ fuɔ mi cɛraa mi nanna-niɛ.»

30 Yesu wuɔ cira: «Pier, mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni, nyuŋgo daayo-na, isuɔduɔŋ daaku-na, kɔhɔldiɛlãŋo siɛ hi tir bu, ŋ ka ciina-miɛ da i sici wuɔ nan sa suɔ-mi.»

31 Pier wuɔ dii u naŋga-i dãamu-na wuɔ da ba fiɛ'a ba ka ko-ba ba hãi-i-na, fuɔ cɛraa u cira u sa suɔ-yo. Banamba bi waŋ maaduɔma.

---

* 14:27 Sakari (Zacharie) 13.7

*Yesubaa-ba kãa Getisemane
(Matie 26.36-46; Like 22.39-46)*

³² Ku huonɔŋu-na, Yesubaa-ba sire kãa terienɔŋu nanɔŋu-na ba hɪ-ku Getisemane. Baŋ kãa, Yesu wuɔ wanɔ baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Tɪɛnaanɔŋ bande mi ka cãrã Diilonɔŋo-i aa jo.»

³³ Uŋ¹ a u ta, wuɔ ta baa Pɪɛr, baa Sake a naara Nsãa. Baŋ kãŋ hũmelle-na, u holle donɔ ta di tie, korma ta ma da-yo.

³⁴ Wuɔ wanɔ baa-ba wuɔ: «Mi huonɔŋa si dii huonɔŋa; tɪɛnaanɔŋ bande na cie-mi. Baa na duɔfũŋ!»

³⁵ Aa kãa yaanɔ-na cellɛ ka dũuna tuɔ cãrã Diilonɔŋo-i wuɔ duɔ sie u baa yanɔ yaahuolo daayo haa-yuɔ.

³⁶ Uŋ waanɔ mamanɔ ma yaa daama, u ciera: «Baba, weiima si dii mamanɔ gbãa yar-ni cemma, jande maaya yaahuolo daayo-i muɔ-na; ŋga baa fer-muɔ, ce-ma ninɔ taaranɔ ma ce dumaa.»

³⁷ Ku huonɔŋu-na, wuɔ sire duɔ ji ne Pɪɛrbaa-ba-i; a jo ji da ba kuraa duɔfũŋ. Wuɔ cira: «Simɔ, ŋ duɔfũŋ wei? Halle ŋ saa gbãa tɪɛna da huonɔŋu cellɛ, ŋ yanɔ duɔfũmmu nuɔl-ni.

³⁸ Baa na duɔfũŋ, taa na cãrã Diilonɔŋo-i weiima baa gbãa tãal-na dii-na kuubabalaanɔŋu cemma-na. Anfafamma cemmanɔ-maama dii nelbilonɔ huonɔŋa-na, ŋga ku fõŋgũɔ yaa si dii-yuɔ.»

³⁹ Uŋ waanɔ mafamma-i, wuɔ tiraa bir ta ka cãrã Diilonɔŋo-i baa nelduonɔŋ daama yaa-i.

⁴⁰ Uŋ kaa cãrã tɪ aa bir jo hãalãbiemba wulaa, wuɔ jo ji da duɔfũmmu yirii-ba. Ba saa suɔ baŋ ka wanɔ mamanɔ baa-yo.

⁴¹ Wuɔ tiraa bir ta. Uŋ kaa bir tuɔ jo sielinɔŋ-jomma-i, wuɔ jo ji gbẽ-ba wuɔ: «Na saa

duɔfɯŋ ye dumaa wei? Ku hii. Ba ka hã
ãmbabalmanciraamba baa *Molon-Bienɔ-i.

⁴² Siireŋ i ta, umaŋ ka hã-ba baa-mi u'i juɔŋ
daayo.»

Yesu belma hii

(Matie 26.47-56; Like 22.47-53; Nsãa 18.3-12)

⁴³ Nelma saa ji tɪ Yesu nuŋgu-na, ba'a ba ne
da *Yuda juɔ ji tuɔ yiera baa nelpɯŋgu nanɯ u
huoŋgu-na. Yuda nuŋgu waa baa u *hãalãbien
cɪncieluo ba hãi baamba-i. Bamaŋ waa baa-yo,
banamba waa baa jigãmmu, banamba bõɛŋa. *Di-
iløjigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjɪnamma
pigãataamba-i, a naara nelle bɪncuɔmba yaa naa
puɔraa-ba.

⁴⁴ A ne da baŋ'a ba jo, Yuda gbuɔya-bei wuɔ: «Da
mi ka pũrã umaŋ jaal-o, u yaa-i, na bel-o fafamma
na kã baa-yo.»

⁴⁵ Baŋ juɔ ji hi, wuɔ piɛ Yesu caaŋ-nu aa naa cira:
«Hãalãtie» aa pũrã-yuɔ jaal-o.

⁴⁶ Bamaŋ waa u huoŋgu-na baa bi pãŋ piɛ bel
Yesu-i.

⁴⁷ Hãalãbilonɔ nanɯ wuɔ pãŋ fa u jigãŋga-i hiel-
ka a jafɯŋ *Diiløjigãntaamba yuntienɔ maacem-
bilonɔ tũŋgu-i a yer-ku.

⁴⁸ Yesu wuɔ cira: «Na hilaa baa jigãmmu baa
bõɛŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muɔ.

⁴⁹ Ma sɪ i da i-naa yinni maŋ jɔŋ *Diilodubuɔ-i-
na kɛ? Mi kã mi waŋ Diilon-nelma-i mi pigãaŋ
nuɔmba-i kusuɔŋ-nu'i. Bige-i ciɛ na saa siɛ bel-mi?
Ŋga mamaŋ nyɛgãaŋ Diilon-nelma-na, ma saaya ma
ce ku'i ciɛ.»

⁵⁰ Hãalãbiemba gbar hiere aa yaŋ-yo.

⁵¹ Baŋ bilaa Yesu-i ta ba kã baa-yo, naacom-bilonjo naŋo cu ba huon-nu. Naacombilonjo faŋ wuɔ naaŋ kompaŋga yonj u kũɔma-na. Bamaŋ bilaa Yesu-i, baa kã nii-yuɔ da ba bel-o.

⁵² Wuɔ nanna kompaŋga-i hã-ba aa gbar tãmporuonju.

*Ba kã baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa
(Matie 26.57-68; Like 22.54-55,63-71; Nsaa
18.13-14,19-24)*

⁵³ Baŋ bilaa Yesu-i, baa kã baa-yo
*Diilojigãntaamba yuntienjo ciŋgu-na.
*Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa nelle
bĩncuɔmba-i, a naara *ãnjĩamma pigãataamba-i,
baa jãnu ba-naa terienju-na.

⁵⁴ A ne da baŋ taa ba kã baa Yesu-i, Piɛr wuɔ yaŋ
ba maa aa suɔ cu ba huon-nu kã ka suur baa-ba
Diilojigãntaamba yuntienjo ciŋgu-na. Uŋ suurii,
wuɔ kã ka tuɔ yiraan dãamu baa bamaŋ niɛyan
dumɛlle-i.

⁵⁵ Diilojigãntaamba yuntaamba-i a naara *nel-
lentaamba-i, baa ta ba taara ãntaalãmma da ba
haa Yesu-i-na da ba gbãa ko-yo, ŋga ma saa dɔl-ba.

⁵⁶ Nuɔmba bɔi taa ba kar coima-i ba haa-yuɔ, ŋga
ba nelma taa ma hel ma-naa honniŋ.

⁵⁷ Banaŋ baa sire baa coiŋ daama-i ta ba piiye
wuɔ:

⁵⁸ «I nuɔ u ciɛra wuɔ: «Nelbiliembaŋ maa *Di-
ilodubuɔ maŋ daayo-i, mi ka muonu-yuɔ aa ma
uufɛɛŋjo yinni siɛi hɔlma-na; ufaŋjo siɛ waa nel-
bilienj uumaŋo.»»

⁵⁹ Halle baŋ fiɛ waŋ mafamma-i, ma saa ce
kuuduɔŋgu.

60 Diiløjigāntaamba yuntienj wuɔ sire yiera nuɔmba-na aa naa cira: «Naacolŋ nuɔ, baŋ cāl-nin nan'a niɛ?»

61 Yesu saa seŋ sūnuŋgu yuɔ. Wuɔ cira: «Diilonj uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saanj *Konkortienjo maŋ, u yaa nuɔŋo-i wɛi? Inj tuɔlnuŋ Diilonjo maŋ, fuɔ biɛŋo'i nuɔŋo-i wɛi?»

62 Yesu wuɔ cira: «Muɔmɛi.» Aa naa cira: «Yiingu dii baa yiingu na ka da *Molon-Biɛŋo tienaana Itienjo caaŋgu-na. Na ka da u hilaa dɔrɔ-i-na duherru suuye-yuɔ u tuɔ jo.»

63 Uŋ waanj mafamma-i, Diiløjigāntaamba yuntienjo huɔŋ kaa pāŋ du; wuɔ fa fuɔ fɛrɛŋ jonjorbaaba-i taalnu-bei aa naa cira: «Ii si dii diɛ ka tiraa yuu molonjo!

64 Uŋ tuoraaya Diilonjo-i namaa na'a niɛ?» Baa sire hieɛ wuɔ u cālāa, kɛrɛ u saa baa kuliingu.

65 Banamba pāŋ ta ba tu taalni yuɔ, aa naa vaa u yufienja-i aa ta ba dudul-o. Da ba dudul-o, ba yuu-yo wuɔ: «Ŋ suyaa umaŋ muyaa-ni wɛi? Bɪ kutienjo yerre-i i ne!» Bamaŋ naa niɛyanj dumɛlle-i, baa bel-o ta ba caa u tūnni-i.

Pier ciinaana Yesu-i

(Matie 26.69-75; Like 22.56-62; Nsāa 18.15-18,25-27)

66 Baŋ taa ba ce Yesu-i kpāncɔlgūɔ faŋo-i, Pier waa yogo hɛɛma-na† dumellenj-huɔŋga-na. *Diiløjigāntaamba yuntienjo maacembilonjo‡ nanjo jo

† **14:66** Ba waa baa Yesu-i sāŋkānso-dɔrɔ. ‡ **14:66** Maacembilonj daayo waa ciciɛŋo a saanu baa mamaŋ nyɛgāŋ girekimma-na.

67 ji da u yiraan dāamu-i. Wuɔ ne-yo da kelkelkel aa cira: «Ma sɪ nuɔ ɲ waa baa Nasaretitaan Yesu-i ke?»

68 Pier wuɔ cira: «Cieɲ nuɔ, mɛi saa suɔ ɲ nelma yaanga-i; ɲ taara ɲ wan wuɔ niɛ?» Uɲ waan mafamma-i, wuɔ pãɲ hel ka yiera fondumelle-na. [Kɔhɔldiɛlãɲ wuɔ don tuɔ bu.]

69 Uɲ kãa ka yiera fondumelle-na, maacembilon daayo daa-yo. Wuɔ tuɔ piye baa baman waa dumelle-na wuɔ: «Unanjo yaa yieraaya daayo-i.»

70 Pier wuɔ tiraa ju-ma wuɔ coima. Celle, baman waa, baa gbɛ-yo wuɔ: «Ma sɪ Galileyiɛɲ nuɔ ke? ɲ ju-ma gbãɲgbãɲ, unanjo'i nuɔɲo-i.»

71 Pier wuɔ cira: «Muɔ baa Diilonjo mi sa suɔ naacolɲ daayo-i! Aa da kuɔ mi karaa coima, Diilonjo baa yan-mi!»

72 Uɲ taa u wan mafamma-i huɔɲgu man nuɔ-i, kɔhɔldiɛlãɲ wuɔ don tuɔ bu hãalɲ-bumma-i. Yesun ɲa naa wan maman baa-yo wuɔ: «Kɔhɔldiɛlãɲo sie hi tir bu, ɲ ka ciina-miɛ da i siei wuɔ nan sa suɔ-mi» nelma famma pãɲ tɛnu-yuɔ. Wuɔ pãɲ nan yunɲu tuɔ kaal.

15

*Ba kãa baa Yesu-i Pilati wulaa
(Matie 27.1-2,11-14; Like 23.1-5; Nsãa 18.28-38)*

¹ Ku cuo kaala-i-na, *Diilojigãntaamba yuntaamba naar tigiin ba-naa, baa nelle bincumba-i, a naara *ãɲɲinamma pigãataamba-i. Kuu dii ɲaa *Yuifu ba *nellentaamba yaa naa naaraa tigiin ba-naa, a da ba-naa, aa bel Yesu-i vaa-yo kã baa-yo ka hã *Pilati-i baa-yo.

² Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Yuifu ba nellentienɔ yaa nuɔŋo-i wɛi?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmɛi.»

³ Diiløjigãntaamba yuntaamba doŋ ta ba cãl-o baa nelma bɔi.

⁴ Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Baŋ cãl-niŋ balbalbal nanɲ'a niɛ?»

⁵ Yesu saa ji seŋ sũnuŋgu yuɔ. Kuɔ bir yan aa cu Pilati huɔŋga-i.

Pilati hãa-ba Yesu-i wuɔ ba ka ko-yo

(Matie 27.15-26; Like 23.13-25; Nsãa 18.39-19.16)

⁶ Belle belle, *kɔrsinni timmanɲ-ponsaan da kuɔ hi, *Pilati nanna kasobilonɔ diei. Nuɔmba yaa pigãan ba yufellen-nolɔ u nanna-yuɔ.

⁷ Naacolɔŋo nanɔ waa kaso-i-na, ba taa ba bi-yo Barabasi. U waa baa bubɔlaamba namba. Ijieni nanɲ niɛ ciɛ nelle-na bafamba hi ko neliɛŋo, baa bel-ba ka suuye-bei.

⁸ Nuɔmba sire kã Pilati wulaa dii u ciŋgu-na ka ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u hã-ba kasobilonɔ-i ŋaa un jo u hã-ba dumaa koko.

⁹ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na taara mi nanna *Yuifu ba nellentienɔ yaa wɛi?»

¹⁰ Fuɔ fɛɛ wuɔ suyaa wuɔ nenemuŋgu'i ciɛ *Diiløjigãntaamba yuntaamba bel Yesu-i ka hã-yo.

¹¹ Pilatiŋ yuu dumaanɔ-na, Diiløjigãntaamba yuntaamba gbo nuɔmba-i wuɔ ba cira u nanna Barabasi.

¹² Pilati wuɔ tiraa yuu nuɔmba-i wuɔ: «Na'a mi ce nanɲ biŋ umanɲ Yuifu ba nellentienɔ-i niɛ?»

¹³ Baa kaasɲ hiere wuɔ: «Gbu-yo *daan-nul!»

¹⁴ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «U guɔlaaya bige-i?»

Baa migān ta ba kaasīn bōmbōn wuɔ: «Gbu-yo *daan-nu! Gbu-yo daan-nu!»

¹⁵ Pilati wuɔ hiel Barabasi-i kaso-i-na duɔ fɛ ba hōmmu-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dei aa suɔ hā-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daangu-na.

*Sorosibaa-ban cie karaangu man baa Yesu-i
(Matie 27.27-31; Nsāa 19.2-3)*

¹⁶ *Pilatin hāa-ba Yesu-i, sorosibaa baa hūu-yo suur baa-yo ciin-huɔnga-na aa naa bi ba nabaamba jo hiere.

¹⁷ Ban juɔ, baa bie jonjorbuɔ nanjo dii hā-yo. Jonjoruo fanjo waa dāa-wuonjo, aa naa ce huɔni sū nyantuoluo dii u yungu-na.

¹⁸ Ban cie mafamma-i, baa ta ba nyε-yo aa cira ba jaal-o. Uman duɔ puur wuɔ: «*Yui fu ba nellentie, mi jaalaa-ni!»

¹⁹ Aa ta ba muo u yungu-i baa gboruonju aa ta ba tu taalni yuɔ, aa naa ta ba cor ba dūuna u yaanga-na.

²⁰ Ban juɔ nyε-yo ye huɔngu man nuɔ-i, baa hiel ba jonjorbuɔ-i u nuonju-na aa bir dii fuɔ ferɛn bimbinni-i hā-yo aa hel baa-yo da ba ka gbu-yo *daangu-na.

*Yesu gbumman-huɔngu hii
(Matie 27.32-44; Like 23.26-43; Nsāa 19.17-27)*

²¹ Sorosibaa-ban hilaa baa Yesu-i ta ba kā da ba ka gbu-yo, baa suu baa Sireniyenjo nanjo hilaa suon-nu tuɔ jo. Ba taa ba bi-yo Simɔ. U bεmba waa ba hāi; ba taa ba bi unanjo-i Alesāndire aa bi unanjo-i Urufusi. Ban taa ba kā baa *daangu man da ba ka gbu Yesu-i, baa bel u yaa-i a haa-ku hā-yo.

22 Baŋ kãa baa Yesu-i terienɔu maŋ nuɔ-i, ba bi-ku Gɔlgota, ku yuŋgu yaa wuɔ yukoluon-terienɔu.

23 Baŋ hii, baa guɔl *miir baa duvɛŋo a hã-yo wuɔ u nyon. Wuɔ yagar wuɔ u siɛ nyon.

24 Baa gbu-yo daanɔu-na aa naa ful tienɔa a cal u jonɔgorbaa-ba-i.

25 Baŋ gbuu Yesu-i huonɔu maŋ nuɔ-i, bãanɔu naa bon ti.

26 Baŋ gbuu-yo yuŋgu maŋ nuɔ-i, baa nyegɛŋ-ku jina u yudɔrɔ-i-na wuɔ: «*Yuifu ba nellentienɔ.»

27 Baa bi gbuu cuobaa-ba hãi baa-yo. Unanɔ-i u nadienɔa-na, unanɔ-i u nanyuonɔu-na. [

28 Maman nyegãan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Ba diyaa-yo baa nelbabalaamba**», ma'i saa ce daama-i wei?]

29 Hũncortaamba ta ba misirã ba yunni-i aa ta ba tuora-yuɔ. Ba taa ba piiye wuɔ: «Hai daayo-i! Naŋ saa cira wuɔ naŋ ka muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siɛi wei?»

30 Kor ŋ fɛɛ i ne! Hiire daanɔu-na i ne!»

31 *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjɔnamma pigãataamba taa ba bi nyɛ-yo aa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «U kuraa banamba-i, ŋga u yaa daayo u siɛ gbãa kor u fɛɛɛ.

32 Da kuɔ u yaa-i *Konkortienɔ-i Diilon un saan-yo, da kuɔ u yaa-i *Isirahɛl-baamba nellentienɔ-i, u hiire fiɛfiɛ daanɔu-na i ne, ku yaa i ka hũu u maama-i.» Baŋ ŋa naŋ gbuu baman baa-yo, baa kã ba ta ba tuora-yuɔ hiere.

Yesu kuliŋgu-i

(Matie 27.45-56; Like 23.44-49; Nsãa 19.28-30)

* 15:28 Isayi (Ésaïe) 53.12

³³ Bãanɔŋ juɔ hi yuhuɔŋga-i, ba'a ba ne da terienɔu cuure hiere. Ku tɔyãa dumɛi fuɔ bãanɔu ji tɛrɛŋ.

³⁴ Kuŋ juɔ tɛrɛŋ, Yesu wuɔ kaasɔŋ da gbagaga wuɔ: «*Eloyi, Eloyi, lama sabatani?*» Ku yunɔu yaa wuɔ: Diilo, Diilo, bige-i ciɛ ŋ nanna-miɛ?

³⁵ Bamanɔ waa, bananɔ baa ta ba piiye wuɔ: «Niɛŋ, u bi *Eli.»

³⁶ Unanɔ wuɔ gbar kã ka nyiɛ kãnsaarma namma-i niisaarniŋ aa to-ma gboruon-nu a hã-yo wuɔ u mɔsũnya hiŋ, aa naa cira: «Yaan mi hã u mɔsũnya, aa i ne si Eli ka jo ji har-o *daanɔu-na.»

³⁷ Yesu wuɔ tiraa kaasɔŋ da gbagaga, aa bi pãŋ hũu u fɛrɛ.

³⁸ Kompanganɔ manɔ naa karaanu *Diilodubuɔ-i, kaa pãŋ taalnu sɔmma hãi; a donɔ dɔrɔ-i-na ji hel cicaara-i-na.

³⁹ Sorosi ba yuntienɔ nanɔ waa yiɛra Yesu caanɔu-na. Uŋ juɔ da u kuu kuliinɔ daaku-i, wuɔ cira: «Naacolɔ daayo waa Diilonɔ-Biɛŋo kelkel.»

⁴⁰ Caamba namba bi waa yiɛra yargaa ta ba fara ba ne. Maari manɔ taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba baa u duonɔ-i Sake bisãlãanɔ-i ba nyu-i†. A naara Salome bi waa.

⁴¹ Ba yaa naa cuu Yesu huonɔ-nu ta ba kãyã-yuɔ uŋ waa *Galile-i-na. Caamba namba naa bi nyaa u huonɔ-nu jo *Yerusalemu-i-na. Caamba fanɔ baa ciinu.

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Like 23.50-56; Nsãa 19.38-42)

---

† 15:40 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyɛgãan girekimma-na wuɔ: Sake bisãlãanɔ-i baa Yose ba nyu-i.

⁴² Yesuŋ hūyāa u fεε huəŋgu maŋ nuə-i, bāaŋgu naa ta ku kã suurma-na. Aa ba *yitiēaŋgu waa ŋaa bišɪŋ ku temma, a ce dumaŋo-na ba waa gbagbarramma-na.

⁴³ Naacolŋo naŋ wuə doŋ holle kã *Pilati wulaa ka cārã kulonŋo-i. Ba taa ba bī-yo Yosefu, u taa u hel Arimate. U waa nelbuə *Yuifu ba *nellentaamba həlma-na. U taa u niya *Diilon-bāaŋgu domma-i.

⁴⁴ Pilatiŋ nuə wuə Yesu kuu, kuə ce-yo gbεε. Fuə wulaa u kuu donduo. Wuə ce ba bī sorosi ba yuntienŋo-i a ji yuu-yo da kuə u kuu yiinaa.

⁴⁵ Sorosi ba yuntienŋ wuə suur ma yaaŋga-na a waŋ-ma baa-yo. Wuə suə hã Yosefu-i hūmelle-i wuə u ka har-o.

⁴⁶ Yosefu wuə kã ka sãa kompaŋga-i aa kã ka har-o *daaŋgu-na a fiŋya-yuə aa kã baa-yo ka fuure-yuə cīncorre nande-na baa naa hīŋ-de tãmpellenŋ.

Baŋ kaa nanna tī, wuə būmal tãmpelle nande-i a suuye cīncorre nuŋgu-i.

⁴⁷ Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na baa u duonŋo-i Yose ba nyu-i, baa yiεra ne baŋ gaala Yesu-i kusuəŋ-nu.

16

Yesu siire hel kuomba həlma-na
(*Matie 28.1-8; Like 24.1-12; Nsãa 20.1-10*)

¹ *Yitiēaŋguŋ juə cor, Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na, baa u duonŋo-i Sake ba nyu-i, a naara Salome-i, baa sãa natikolo wuə ba ka kūnna Yesu-i-na.

² Ku cuo kaala-i-na*, baa naar biε hūmelle-i ta ba kã cīncorre-na.

---

* **16:2** Ku cuo kaala waa jumaansi.

³ Baŋ kãŋ, baa ta ba piiye wuɔ: «I kaa da hai u bũmal tãmpɛlle-i halaŋ-de cĩncorre nunɣu-na hã-ye?»»

⁴ Baŋ kaa piɛ, baa fara da tãmpɛlle bũmalãa halaŋ. A ne da di maama saa naa fa baa bɔbɔima-i.

⁵ Baa kã ka suur cĩncorre-na. Ba'a ba ne da naacolonɔ naŋo tĩenaana ba nadieyanga-na baa jonɣorpilaŋo. Korma pãŋ ta ma da-ba.

⁶ Naacolonɔ daa wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Baa na yaŋ korma da-na, mi suyaa miɛ baŋ gbuu Nasarɛtitaan Yesu maŋ *daaŋgu-na ko-yo, na taara u yaa-i. Uu si dii bande-i-na, u siire hel kuomba hɔlma-na. Niɛŋ, baa naa galla-yuɔ bande yaa nuɔ-i.

⁷ Kãaŋ na ka tũnu u *hãalãbiemba-i baa Pier, wuɔ u taa duɔ ka cie-na *Galile; na ka da-yo kusuɔŋ-nu'i ŋaa uŋ ŋa naa waŋ-ma baa-na dumaa.»

⁸ Caan daaba kũɔma gbuu ta ma nyɛŋ; baa hel baa gbarunɣu ta. Baŋ taa dumaanɔ-na, ba saa ka gbãa waŋ wɛima baa molonɔ korma nammu-na.

Yesu caraaya Maari-i

(Matie 28.9-10; Nsãa 20.11-18)

[
⁹ Yesuŋ naaraa sire jumaansi cucuuyunɣu-na, u caraaya Magidalataan Maari yaa igɛna. Wuɔ duɔnya *jinabaa niehãi fuɔ-i-na.

¹⁰ U yaa kãa ka tũnu Yesu wuɔrataamba-i. U kãa ka da-ba kuliin-kaalunɣu-na yogo.

¹¹ Wuɔ cira: «Yesu siire, mi daa-yo nuɔ baa mi yufelle!» U wuɔrataamba saa hũu-ma wuɔ nin-sonɔ.

*Yesu caraaya u hāalābiemba-i**(Matie 28.16-20; Like 24.13-49; Nsāa 20.19-23)*

12 Ku huonḡu-na, Yesu *hāalābiemba hāi baamba namba ji ta ba kā neyelle nande-na; Yesu wuɔ bir u deŋ birma carra-bei.

13 Hāalābienḡ daaba bir ka waŋ-ma baa ba nabaamba-i. Ba saa tiraa hūu bafamba maama-i.

14 Kufanḡuŋ curaa, Yesu fuɔ fɛɛ wuɔ yaŋ u hāalābiemba maŋ tīyāa cīncieluo baa u diei wuonḡo-i ba tīɛna ta ba wuo niwuoni aa u carra-bei tuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ miŋ siire ba da-mi aa jo ji waŋ-ma baa-na na saa hūu-ma?»

15 Aa naa cira: «Kāaŋ nilɛiŋa-na hiere na ka waŋ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i hiere.

16 Umanḡ duɔ hūu-ma aa *batiŋ, u kuraa. Nga umanḡ duɔ saa hūu-ma, kutienḡo ka caa.

17 Bamanḡ da ba hūu-ma, baŋ ka ta ba suɔ-ba dumaa ku yaa daaku: Ba ka ta ba gbuuse-miɛ aa ta ba donya *jīnabaa-ba-i, ba ka ta ba piie nelfɛɛmma-na;

18 da ba fiɛ bel jīɛŋo-i, u siɛ gbāa ce-ba biŋkūŋgu, aa da ba fiɛ nyonḡ puɔsōnɔ-i, u siɛ gbāa ce-ba wɛima. Ba ka ta ba haa ba nammu-i jaamba-na aa ta ba cārā Diilonḡo-i ba sire-bei.»

*Yesu tamma-i duɔ kā dɔrɔ-i-na**(Like 24.50-53; Pɔpuɔr. 1.9-11)*

19 Itienḡo-i Yesuŋ juɔ piie baa-ba tī, wuɔ nyugūŋ ka tīɛna Diilonḡo caaŋ-nu.

20 Uŋ taa dumaanḡo-na, u *hāalābiemba ta ka ta ba wuɔra terni-na hiere ba waŋ *Neldɔdɔlma-i. Itienḡ wuɔ tuɔ kāyā-bei ba maacemma-na aa bi tuɔ kāyā-bei ba ta ba ce gbɛɛ-wɛima ba pigāaŋ

nuamba-i ba da ba suɔ wuɔ ban wan mamaŋ nin-
soŋo.]

Diilon-nelma Tobisĩfelenni
New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Cerma)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
5ffe1c98-1ba9-54d8-8f4c-03a7c12fba11